

**Platform
Voorzitters
Examencommissies HR**

Onderzoeksrapport

Onderzoek Jaarverslagen
Examencommissies Hogeschool Rotterdam
2022-2023

Samenvatting en analyse

<i>Instituut</i>	Platform Voorzitters Examencommissies
<i>Naam auteur(s)</i>	Julia Noordegraaf (voorzitter) Yoke Wai Wong (vicevoorzitter)
<i>Datum</i> <i>Status</i>	16 januari 2024 Definitief

Onderzoekers

Naam	Functie
Julia Noordegraaf	Voorzitter PVE
Yoke Wai Wong	Vicevoorzitter PVE

definitief

Versiebeheer

Versie	Bespreken/vaststellen	Wanneer
001	Bespreken	1 november 2023
002	Bespreken/tegenlezen voorzitters	23 december 2023
003	Input voorzitters verwerken	12 januari 2024
004	Concept finaliseren	15 januari 2024
005	Definitief concept t.b.v. PVE- bijeenkomst van 16 januari 2024	16 januari 2024
006	Rapport vaststellen ter PVE-bijeenkomst van 16 januari 2024	16 januari 2024

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	6
1. Inleiding	8
2. Totstandkoming jaarverslag en onderzoeksrapport	9
3. Borging van kwaliteit van tentamens	11
3.1 Inrichting toetsborgingscommissie	11
3.1.1 Mandaat toetsborgingscommissie	11
3.1.2 Zorgen versus Borgen	12
3.1.3 Formatie en facilitering toetsborgingscommissie	14
3.2 Planning & control cyclus	16
3.2.1 Examencommissie – toetsborgingscommissie	16
3.2.2 Examencommissie – onderwijsmanagement	18
4. Borging van kwaliteit gerealiseerde leerresultaten	21
4.1 Werkwijze examencommissies bij het borgen van gerealiseerde leerresultaten	21
4.2 Verantwoording van de borging van de kwaliteit van het eindniveau	24
4.3 Aanwijzing examinatoren in het kader van kwaliteitsborging	27
4.4 Betrokkenheid van externen	28
5. Gevolgde deskundigheidsbevordering	31
5.1 Aard en omvang van de activiteiten (collectief en individueel)	31
5.2 Deskundigheid inzake beoordelen toetskwaliteit	32
6. Analyse kwantitatieve gegevens	36
7. Aandachtspunten CvB van individuele examencommissies	41
8. Conclusie en acties	44
8.1 Totstandkoming jaarverslag en onderzoeksrapport	44
8.2 Borging kwaliteit tentamens	44
8.3 Borging kwaliteit gerealiseerde leerresultaten	46
8.4 Gevolgde deskundigheidsbevordering/ scholing	48
8.5 Analyse kwantitatieve gegevens	49
8.6 Aandachtspunten CvB	50
9. BIJLAGEN:	51
9.1 Statusoverzicht systeemacties	51
9.2 Kwantitatieve gegevens	57

Managementsamenvatting

Het onderzoeksrapport geeft inzicht in wat de belangrijke trends en ontwikkelingen zijn en welke passende acties ondernomen kunnen worden voor de verdere ontwikkeling van de individuele examencommissies en het PVE. Voor de implementatie en verankering van de geformuleerde acties uit dit onderzoeksrapport zullen deze acties voorgelegd worden aan het CvB. Een aantal thema's is uitgelicht in het onderzoeksrapport, namelijk 'Borgen van de kwaliteit van tentamens', 'Onderzoek naar gerealiseerde leerresultaten', 'Gevolgde deskundigheidsbevordering' (van zowel examencommissies als examinatoren), kwantitatieve gegevens en 'Stand van zaken (systeem)acties'. De verantwoordelijkheid voor de kwaliteitsborging wordt over het algemeen goed opgepakt door de examencommissies. Steeds wordt duidelijk gemaakt hoe de examencommissies gezamenlijk met de opleiding werken aan de kwaliteit. Desondanks de verbetering wordt gevraagd dit scherper in beeld te brengen. De taak van het zorgen dat de PDCA-cyclus binnen het kwaliteitssysteem adequaat wordt doorlopen, wordt zichtbaar uitgevoerd. Aandacht wordt gevraagd om expliciet(er) te maken hoe vorige aanbevelingen en systeemacties worden opgepakt. Ook is het zeer wenselijk om een systematische aanpak voor continue verbetering binnen de opleidingen te waarborgen, dit om het kwaliteitssysteem te versterken. Opleidingen dienen regelmatig te evalueren, acties te ondernemen op basis van feedback en ervoor te zorgen dat verbeteringen effectief worden doorgevoerd. Een door de opleiding geboden inzicht in de systematische aanpak voor verbetering en uitvoering van de aanbevelingen (bijvoorbeeld een actieplan inclusief verantwoording over de realisatie middels een jaarverslag) is wenselijk.

De ondernomen activiteiten om de kwaliteit van tentamens te beoordelen, zijn omvangrijk. Daarbij heeft het onderzoeksteam ook gekeken naar de inrichting van de toetsborgingscommissies, de P&C-cyclus tussen de examencommissie, de toetsborgingscommissies en het onderwijsmanagement. Een verbetering in scheiding van zorg- en borgtaken is merkbaar, wel blijft het cruciaal dat de toetsborgingscommissies voldoende gefaciliteerd en bemenst worden om de geplande borgingsactiviteiten uit te kunnen voeren. Een concretisering van specifieke onderwerpen die de aandacht hadden, de benodigde bijsturing en het resultaat ervan is wenselijk. Dit bevordert de inhoudelijke verantwoording en navolgbaarheid van de uitgevoerde borgingswerkzaamheden. Bij de analyse van de borging van de gerealiseerde leerresultaten (en daarmee het eindniveau) is er ingezoomd op de beschreven activiteiten van de examencommissies. Een expliciet oordeel wordt gegeven over het niveau van elke opleiding, waardoor de verantwoording inhoudelijk en betekenisvol wordt gemaakt. De detaillering en kwaliteit van de onderbouwing is over het algemeen helder, echter wel divers. De kwaliteit van de verslaglegging is van belang om een volledig beeld te krijgen. Het jaarverslag geeft immers een betrouwbaar beeld hoe de examencommissie haar taken heeft uitgevoerd, wat het oordeel is en wat de aandachtspunten zijn. Een positieve constatering die het onderzoeksteam heeft gedaan is dat de opleidingen zowel in het proces van de borgingsactiviteiten, alsook bij de verslaglegging van de bevindingen betrokken worden. Hierdoor worden opleidingen niet plotseling geconfronteerd met onverwachte aandachtspunten en bevordert dit de gezamenlijke bereidheid om kwaliteitsslagen te maken.

Bij de uitvoering van de borgtaken is ook veelvuldig het onderwerp AI genoemd. De examencommissies vragen aandacht van de opleidingen om te onderzoeken wat de impact van AI is op o.a. de kwaliteit van toetsing en toetsvormen en hierop gepaste acties te ondernemen. Het is van belang om te onderzoeken of traditionele toetsvormen nog passend zijn in het licht van AI-ontwikkelingen en waar toevoegingen van verbale componenten (zoals assessments/CGI's) nodig zijn. Het onderwijsmanagement wordt verzocht om binnen het docententeam te onderzoeken hoe de komst van AI van invloed is op bestaande toetsopdrachten, huidige toetsingsmethoden, de behoeften van het werkveld, de benodigde kennis en vaardigheden (BoKS) en de verantwoorde omgang met het gebruik van AI door zowel studenten als docenten.

Daarnaast is geconstateerd dat de examencommissies zich op verschillende manieren deskundig houden. Daaronder valt zowel de toetstechnische- alsook vakinhoudelijke deskundigheid. Ook biedt het onderzoeksrapport inzicht wat de voortgang is geweest van de BKE/SKE-certificering van de examinatoren en de impact ervan op de aanwijzingsbevoegdheid van de examencommissies als onderdeel van hun borgingstaak. Ondanks dat er de laatste periode veel aandacht is gegeven aan dit onderwerp blijft structureel aandacht nodig. De afspraken tussen CvB en HR-Academie blijven onverminderd van kracht en duidelijke sturing vanuit het CvB is essentieel. Het PVE zal de voorzitters blijven aansturen om de aanwijzing van examinatoren verder met hun directeuren te bespreken en vooral wat de gevolgen zijn als de BKE niet behaald wordt, namelijk geen aanwijzing als examinator.

definitief

1. Inleiding

Binnen Hogeschool Rotterdam waren in het studiejaar 2022-2023 twaalf examencommissies actief (waarbij de examencommissie van instituut HRBS nog bestaat uit twee examenkamers, die ieder hun eigen jaarverslag opstelden). Vanwege de formele erkenning van het Platform Voorzitters Examencommissies (hierna 'PVE') door het College van Bestuur met ingang van 1 januari 2021 heeft het PVE de taak van het uitvoeren van een onderzoek naar de examencommissie jaarverslagen gekregen. Deze taak is gemandateerd aan het DB van het PVE (= Dagelijks bestuur: voorzitter en vicevoorzitter).¹ Dit onderzoeksrapport jaarverslagen staat los van het jaarverslag van het PVE.

Doelstelling

Artikel 7.12b lid 5 Whw eist dat de examencommissie jaarlijks een verslag opstelt van haar werkzaamheden en dit aan het CvB verstrekt. Om een duidelijk beeld te geven van de manier waarop een examencommissie haar borgingstaken individueel, maar ook gezamenlijk heeft uitgevoerd, wordt een onderzoek naar de jaarverslagen gedaan en een rapport opgesteld met de uitkomsten van de analyse. Het onderzoeksrapport geeft inzicht in wat de belangrijke trends en ontwikkelingen op hogeschoolniveau zijn en welke passende acties ondernomen kunnen worden voor de verdere ontwikkeling van de individuele examencommissies en het PVE. Voor de implementatie en verankering van de geformuleerde acties uit dit onderzoeksrapport zullen deze acties voorgelegd worden aan het CvB.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 wordt beschreven hoe de jaarverslagen en het onderzoeksrapport tot stand zijn gekomen. Gezien de vele wettelijke taken van de examencommissies is er wederom voor gekozen om bij de analyse van de jaarverslagen in te zoomen op een aantal kernthema's namelijk 'Borgen van de kwaliteit van tentamens', 'Onderzoek naar gerealiseerde leerresultaten', 'Gevolgd deskundigheidsbevordering' (van zowel examencommissies als examinatoren) en 'Stand van zaken (systeem)acties' waarbij ook ingezoomd gaat worden op de kwaliteit en het doel van de jaarverslagen 2022-2023.

Hoofdstuk 3 biedt inzicht in de activiteiten die ondernomen zijn om de kwaliteit van tentamens te beoordelen. Tevens wordt er gekeken naar de inrichting van de toetsborgingscommissies, de planning & control-cyclus tussen de examencommissie en de toetsborgingscommissies en het onderwijsmanagement.

Hoofdstuk 4 bevat de analyse op de borging van de gerealiseerde leerresultaten. Er wordt ingezoomd op de in de jaarverslagen beschreven activiteiten en verantwoording van de examencommissies bij het borgen van de gerealiseerde leerresultaten en de kwaliteit van examens. Daarbij wordt ook gekeken naar de betrokkenheid van externen bij de beoordeling van de beoogde leerresultaten.

Hoofdstuk 5 zal uiteenzetten in hoeverre de examencommissies zich deskundig houden. Daaronder valt zowel de toetstechnische- alsook vakinhoudelijke deskundigheid. Ook wordt er inzicht geboden in wat de voortgang is geweest van de BKE/SKE certificering van de examinatoren en de impact ervan op de aanwijzingsbevoegdheid van de examencommissies als onderdeel van hun borgingstaak.

Hoofdstuk 6 geeft inzicht in de kwantitatieve gegevens van o.a. zaken die door de examencommissies zijn behandeld, de facilitering van de examencommissies en het aantal uitgereikte getuigschriften.

In hoofdstuk 7 worden specifieke zaken vermeld die de examencommissie onder de aandacht van het College van Bestuur wil brengen.

In hoofdstuk 8 wordt weergegeven wat de conclusies van het onderzoek zijn en welke systeemacties er geformuleerd zijn.

---

¹ AMC-RAP-1-20200615-HEN-LEIJ-Rapport Onderzoek Jaarverslagen Examencommissies 2018-2019: "Laat het PVE zelf deze samenvatting & analyse naar aanleiding van de jaarverslagen examencommissies opstellen", blz.47, aanbeveling 1.

2. Totstandkoming jaarverslag en onderzoeksrapport

Jaarverslag examencommissies

Bij het schrijven van het jaarverslag hebben de examencommissies, evenals vorige jaren, gebruik gemaakt van een format. Het format is rigoureuus herzien op verzoek van de voorzitters en in juni 2023 door de vicevoorzitter PVE (ter vervanging van de voorzitter wegens verlof) ter beschikking gesteld aan alle voorzitters van de examencommissies. Hierbij zijn de examencommissies verzocht bij het opstellen van de jaarverslagen 2022-2023 opnieuw rekening te houden met het hanteren van een begrijpelijke schrijfstijl, passend voor (openbare) publicatie en zelfstandige leesbaarheid. Ook dit jaar heeft er in oktober 2023 een kalibratie plaatsgevonden waarbij de voorzitters met name hoofdstukken 3 en 4 (borgen van kwaliteit van tentamens en onderzoek naar gerealiseerde leerresultaten) met elkaar hebben besproken. Tevens is er een nieuwe externe lezer benaderd om feedback te leveren op hoofdstukken 3 en 4. De meeste jaarverslagen zijn voorzien van feedback. Enkele examencommissies hebben niet tijdig feedback kunnen vragen wegens het niet tijdig aanleveren van een concept jaarverslag. De feedback wordt in dat geval meegenomen ter lering voor het volgende verslag. Het tijdig aanleveren van een conceptversie van (op zijn minst) hoofdstukken 3 en 4 aan de externe lezer is een punt van aandacht. Het onderzoeksteam wil benadrukken dat het doel van het geven van feedback van een externe lezer is om een kwaliteitsslag te brengen aan het betekenisvol schrijven van een jaarverslag. Feedback op het huidige verslag heeft meer effect omdat het specifieke informatie biedt met de bedoeling om het betreffende verslag te verbeteren. De kwaliteit van de verslaglegging is van belang om een volledig beeld te krijgen. Het jaarverslag geeft immers een betrouwbaar beeld van hoe de examencommissie haar taken heeft uitgevoerd, wat het oordeel is en wat de aandachtspunten zijn. Daarom dient er goed inzicht gegeven te worden met voldoende context, rechtvaardiging en onderbouwing van de belangrijkste onderwerpen en aanbevelingen zodat het navolgbaar is hoe de kwaliteit geborgd is.

Tevens heeft het PVE-DB met het CvB een concrete tijdslijn afgestemd wat betreft de procedure van het aanleveren van de jaarverslagen. De deadline voor het aanleveren van het jaarverslag was vorig verslagjaar vervroegd met 2 maanden, zodat het onderzoeksrapport tijdig opgeleverd kan worden aan het CvB. Dit draagt bij aan de relevantie en waarde van de voorgedragen acties. Ingeval de deadline niet gehaald kan worden, wordt het CvB ingelicht en zal er tussen de betreffende examencommissie en het CvB nadere afspraken worden gemaakt.

Ondanks dat er dit verslagjaar een merkbare verbetering is gebleken met het aanleveren van de jaarverslagen, is alsnog opnieuw geconstateerd dat de vervroegde deadline van 1 november voor de meeste examencommissies helaas niet haalbaar is gebleken, op enkele uitzonderingen na (RAC, RMI, HRBS, CMI en IvL). Ingeval de deadline niet werd gehaald, is afgesproken dat de examencommissie het CvB zelf op de hoogte stelt van de vertraging en indien nodig, te verzoeken om ondersteuning. Het CTO kon echter de deadline niet halen wegens wijziging in de samenstelling en verlate benoeming. Als gevolg kon het jaarverslag niet tijdig meegenomen worden in het onderzoek. Wanneer het betreffende jaarverslag alsnog een afwijkend beeld geeft van de conclusie en acties van het uitgevoerde onderzoek zal een addendum op het onderzoeksrapport uitgegeven worden.

Middels de analyse van de jaarverslagen wordt duidelijk wat de centrale aandachtspunten zijn om de borgende taken van de examencommissies en de kwaliteit van de tentamens en examens nog beter uit te voeren. Derhalve is het van belang dat de jaarverslagen tijdig en accuraat worden opgesteld. Vanwege de afhankelijkheid van de tijdige informatievoorziening van de toetsborgingscommissies, de grootte van het jaarverslag en de facilitering (tijd en ondersteuning) en voor het schrijven ervan, is het format van het jaarverslag gecompriemd zonder dat er ingeleverd is op de betekenisvolle inhoud ervan. Ondanks deze herziening van het format is gebleken dat er (nog steeds) meer ondersteuning nodig is bij het schrijven van het jaarverslag, o.a. vanwege het publicatiebeleid van Hogeschool Rotterdam.

Onderzoeksrapport

Met dit onderzoek naar de jaarverslagen 2022-2023 wordt voornamelijk aan de hand van een aantal kernthema's beoordeeld of de jaarverslagen voldoende inzicht geven in de wijze waarop aan de wettelijk toegekende taken en bevoegdheden invulling is gegeven. De ontvangen jaarverslagen 2022-2023 zijn door de onderzoekers afzonderlijk bestudeerd. Het onderzoeksteam bestaat uit Julia Noordegraaf (voorzitter PVE) en Yoke Wai Wong (vicevoorzitter PVE). De onderzoekers hebben tijdens het uitvoeren van het onderzoek regelmatig overleg gevoerd. De onderzoeksbevindingen zijn in gezamenlijkheid gewogen en beoordeeld. Ook de conclusies en acties zijn in gezamenlijkheid tot stand gekomen.

Ten aanzien van de vier kernthema's ('Borgen van de kwaliteit van tentamens', 'Onderzoek naar gerealiseerde leerresultaten', 'Gevolgde deskundigheidsbevordering' (van zowel examencommissies als examinatoren) en 'Stand van zaken systeemacties') zijn de jaarverslagen geanalyseerd, rekening houdend met geldende wetgeving (Whw) en duiding in relevante publicaties. Voor zover deze duiding heeft plaatsgevonden, wordt in dit onderzoeksrapport de bronvermelding van de betreffende publicaties aangegeven.

Bij het schrijven van het onderzoeksrapport worden ook de kritische aandachtspunten uit het Beoordeling Onderzoeksrapport Jaarverslagen examencommissies 2021-2022² en de bestuurlijke reactie Onderzoeksrapport Jaarverslagen Examencommissies 2021-2022³ meegenomen. Een aandachtspunt was dat in het onderzoeksrapport van de jaarverslagen 2021-2022 voor het eerst niet alle jaarverslagen waren meegenomen in de analyse.

Een ander aandachtspunt wat zichtbaar is verbeterd is de inzichtelijkheid in de status van de genoemde systeemacties (voorheen aanbevelingen) in het voorlaatste onderzoeksrapport. De term 'aanbevelingen' werd niet meer passend geacht gezien de verplichte aard van de eerdergenoemde aanbevelingen die door het CvB zijn overgenomen. Bijlage 9.1 bevat een overzicht van alle systeemacties zoals vermeld in eerdere onderzoeksrapporten. De huidige status van deze systeemacties is aangegeven, inclusief eventuele toelichtingen waar nodig. In het overzicht is ook verduidelijking opgenomen met betrekking tot de verantwoordelijkheidsverdeling tussen het College van Bestuur (CvB), PVE-DB, PVE en individuele examencommissies.

Tevens wordt aandacht gegeven aan de terugkerende zorg van facilitering (vanuit de zorgkant) en inrichting (vanuit de borgkant) van de toetsborgingscommissies. Met name van die examencommissies die de scheiding tussen borgen en zorgen of de inrichting van de toetsborgingscommissies nog niet (volledig) hadden bewerkstelligd (EAS, IVG, RBS), en het verloop van aanwijzing van examinatoren in verband met de BKE certificering van de docenten.

Het onderzoeksrapport (conceptversie) is aan de voorzitters van de examencommissies voorgelegd om hen in staat te stellen feitelijke onjuistheden aan te geven. De voorzitters hebben één week de tijd gehad om te reageren. Vervolgens wordt het onderzoeksrapport waar nodig aangescherpt en op de PVE-vergadering van 16 januari vastgesteld. De compliance officer zal het definitieve onderzoeksrapport als onderdeel van zijn werkplan vanuit zijn tweedelijns positie beoordelen. Hij heeft derhalve geen inhoudelijke bemoeienis gehad met de totstandkoming van dit onderzoeksrapport.

De definitieve versie van het onderzoeksrapport Jaarverslagen Examencommissies 2022-2023 – inclusief de daarbij behorende conclusies en acties – zal aan het College van Bestuur worden aangeboden. Na de behandeling van het onderzoeksrapport in de vergadering van het College van Bestuur zullen de voorzitters van de examencommissies en de instituutdirecteuren door het College van Bestuur worden geïnformeerd over het onderzoeksrapport en over de eventueel noodzakelijke bijsturing naar aanleiding van de (overgenomen) acties.

---

² Van Hengel, G. (2023). Beoordeling Onderzoeksrapport Jaarverslagen Examencommissies 2021-2022.

³ CvB (2023). Bestuurlijke reactie Onderzoeksrapport Jaarverslagen Examencommissies 2021-2022

3. Borging van kwaliteit van tentamens

Eén van de taken van de examencommissie (EC) is het borgen van de kwaliteit van tentamens en examens (artikel 7.12b lid 1 sub a Whw). De examencommissie kan een toetsborgingscommissie⁴ (TC) instellen om de kwaliteit van tentamens te borgen.⁵ De toetsborgingscommissie voert onder het mandaat van de examencommissie geheel of gedeeltelijk het feitelijke werk uit. De examencommissie blijft verantwoordelijk voor de kwaliteitsborging.

Aan de examencommissies is gevraagd om in hoofdstuk 3 van hun jaarverslag inzichtelijk te maken hoe de borgingstaak van het beoordelen van de kwaliteit van tentamens is uitgevoerd, tot welke (onderbouwde) bevindingen en adviezen deze geleid hebben en hoe de samenwerking is verlopen tussen examencommissie en toetsborgingscommissie/onderwijsmanagement (OM).

3.1 Inrichting toetsborgingscommissie

De afgelopen jaren hebben examencommissies concrete stappen ondernomen om de inrichting van de toetsborgingscommissie waar nodig te verbeteren. Aan de examencommissies is ook expliciet gevraagd om de inrichting van de eigen toetsborgingscommissies in het jaarverslag verder te verduidelijken (paragraaf 3.1 van het jaarverslag). De onderwerpen die uit de analyse van de jaarverslagen uitspringen zijn: mandaat toetsborgingscommissie, zorgen en borgen en formatie toetsborgingscommissie.

3.1.1 Mandaat toetsborgingscommissie

Alle examencommissies met uitzondering van CMI en RBS hebben gedeeltelijk hun borgingstaak gemandateerd aan één of meerdere toetsborgingscommissie(s), zie tabel 1 Inrichting toetsborgingscommissies. Het afgegeven mandaat is als bijlage aan het jaarverslag toegevoegd. De examencommissies CMI en RBS hebben afgelopen verslagjaar zelf de borging van toetsing uitgevoerd. Net als in het onderzoeksrapport van vorig verslagjaar kan hierbij opgemerkt worden dat het door het PVE vastgestelde format 2022-2023 niet door alle examencommissies is gebruikt. Het heeft betrekking op de frase 'om mandaat te verlenen aan de toetsborgingscommissie(s), voor het borgen van de kwaliteit van toetsing'. In de praktijk zijn eerder vastgestelde formats met de frase 'het borgen van de kwaliteit van tentamens en examens' nog steeds in gebruik bij enkele examencommissies (IVG, IvL, RMI, WdKA⁶). Er was besloten deze frase aan te passen aangezien de term examens indiceert dat er meerdere zaken zijn belegd bij de toetsborgingscommissies naast de borging van de kwaliteit van tentamens. In de vergadering van juni 2023 is het mandaat 23-24 vastgesteld met de frase 'het borgen van de kwaliteit van tentamens of tentamens inclusief eindniveau' met de toezegging van de voorzitters het vastgestelde format te gebruiken voor het studiejaar 23-24.

Verder is duidelijk in het mandaat ingekaderd wat de taken van de toetsborgingscommissie(s) zijn. Iedere examencommissie heeft in het mandaat verder geëxpliciteerd wat de werkwijze is van de toetsborgingscommissie(s). In het geval van EAS, HRBS, IGO, IvL en RAc wordt de screening van eindwerken (gedeeltelijk) gemandateerd aan de toetsborgingscommissie.

Het team Auditing, Monitoring en Control (AMC) heeft een audit uitgevoerd die zich richt op het bieden van inzicht in de borging van de minoren door examen- en toetsborgingscommissies. Minoren worden voorafgaand aan de start beoordeeld aan de hand van vastgestelde kwaliteitseisen. Nadat de minor is gestart, dient de minor in een cyclus van vier jaar geborgd te worden door de examencommissie of de gemandateerde toetsborgingscommissie(s). Uit de audit is naar voren gekomen dat niet alle toetsborgingscommissies de minoren screenen in een borgingscyclus van vier jaar. Hierdoor heeft de

⁴ De term toetscommissie wordt in vele jaarverslagen gehanteerd. Enkele examencommissies gebruiken de term toetsborgingscommissie. Voor het onderzoeksrapport wordt de term toetsborgingscommissie (TC) gebruikt.

⁵ Vereniging Hogescholen (2021). Handreiking examencommissies 2021, p. 26.

⁶ WdKA heeft in haar jaarverslag vermeld dat het niet conform format is en gezien de omstandigheden die speelden bij het instituut het mandaat niet meer opnieuw kunnen vaststellen.

examencommissie in mindere mate zicht op de kwaliteit van de minoren. Verder is er opgemerkt dat in de meeste jaarverslagen zelden een uitspraak over de toetskwaliteit bij minoren wordt gedaan⁷. Het PVE is op de hoogte gesteld van de bevindingen en aanbevelingen en heeft in de PVE-vergadering van oktober 2023 de voorzitters van de examencommissie verzocht gepaste acties te ondernemen.

Conclusie

Het door het PVE vastgesteld mandaat wordt nog niet consequent door alle examencommissie geïmplementeerd. De frase ‘tentamens en examens en daarna toetsing’ in het mandaat is afgelopen jaren aangescherpt zodat duidelijk is wat er concreet aan de toetsborgingscommissie wordt gemandateerd. Het is de taak van de voorzitters om de vastgestelde versie van het mandaat te implementeren. Vanuit de audit naar minoren is het van belang dat de minoren door de examencommissies in een cyclus van vier jaar worden geborgd en om de bevindingen hierover vast te leggen in het jaarverslag.

Systeemactie 1 individuele examencommissies: de examencommissies maken gebruik van het door het PVE vastgestelde mandaatformat. In dit mandaatformat is specifiek opgenomen dat de toetsen van minoren en keuzecursussen een onderdeel vormen van de borgingscyclus. In hoofdstuk 3 van het jaarverslagformat wordt expliciet gevraagd naar de bevindingen met betrekking tot de borging van minoren en keuzecursussen (actie PVE) zodat de individuele examencommissies hierover verantwoording kunnen afleggen in het aankomend jaarverslag.

3.1.2 Zorgen versus Borgen

Vanaf het studiejaar 2020-2021 is er veel aandacht geweest voor het thema “zorgen versus borgen”. In het studiejaar 2021-2022 waren er nog toetsborgingscommissie(s) van de examencommissies EAS, IGO, IVG en RBS die zorgtaken hebben verricht. In dit verslagjaar hebben de toetsborgingscommissies (HRBS, IGO, ISO, IvL, RAc, RMI) onder het mandaat van de examencommissies alleen borgtaken verricht. De toenmalige toetsborgingscommissie van de examencommissie RBS is een toetszorgcommissie geworden vanwege de keuze om borgen en zorgen te scheiden. De examencommissie heeft acties ondernomen om een toetsborgingscommissie op te richten, maar dat is afgelopen studiejaar niet gelukt. De examencommissie heeft derhalve besloten de borging van tentamens te beleggen bij de examencommissie zelf, net als de examencommissie CMI. De examencommissie RBS kreeg echter te maken met vertrekkende leden, hierdoor hebben ze onvoldoende uitvoering kunnen geven aan de borging van tentamens.

Er zijn nog drie examencommissies (EAS, IVG, WdKA) die nog niet geheel een zuivere scheiding tussen borgen en zorgen hebben gerealiseerd. De examencommissie IVG hanteert bij een aantal toetsborgingscommissies een afwijkende constructie. Naast hun reguliere borgingsactiviteiten kregen sommige toetsborgingscommissies ook analyses en aanbevelingen van docenten die bezig waren met hun BKE/SKE/BDB. De toetsborgingscommissies hebben deze aanbevelingen gecontroleerd, overgenomen en doorgestuurd naar de curriculumcommissie ter verbetering. Hoewel de aanbevelingen van de docenten zijn nagekeken, is de borging van de kwaliteit van de tentamens niet volledig geborgd door de toetsborgingscommissie zelf. Een andere constructie is dat een opleiding geen formele toetsborgingscommissie heeft en derhalve de rol wordt opgepakt door het docentteam. De examencommissie is akkoord met deze constructie en vraagt om een jaarverslag en de analyse-uitkomsten. Bij deze constructies is de vraag in hoeverre de rolzuiverheid in acht wordt genomen. Het is aan te bevelen deze constructies opnieuw onder de loep te nemen met inachtneming van de rolzuiverheid zorgen en borgen.

---

⁷ AMC (2023). AMC-RAP-011-20231207-ROS-Rapport Minoren (conceptversie).

In het jaarverslag van de examencommissie EAS wordt bij een tweetal toetsborgingscommissies vermeld dat de toetsen grotendeels achteraf worden gescreend. Het impliceert dat een klein deel van de toetsen nog vooraf wordt gescreend. De screening vooraf heeft te maken met de betrokkenheid van het docententeam, te kleine teams en/of overgang van oude stijl toetsen naar het programmatisch toetsen. Bij de WdKA is vermeld dat er nog incidentele screenings vooraf hebben plaatsgevonden omdat die betreffende taak (nog) niet elders was belegd door de directie. De toetsborgingscommissie van WdKA heeft aan de examencommissie uitsluitend verantwoording afgelegd omtrent haar borgingswerkzaamheden.

Het is van belang op te merken dat de examencommissie niet verantwoordelijk is voor de zorg van toets- en onderwijskwaliteit. Het is niet aan de toetsborgingscommissie om zorgtaken te verrichten met als reden dat deze taken omtrent de zorg van toetskwaliteit nog niet elders belegd konden worden. In een aantal jaarverslagen (bijv. IvL, ISO) zijn meldingen gemaakt over toetsexpertteams die verantwoordelijk zijn voor het zorgen van toetskwaliteit. Juist bij zo'n team kunnen zorgvraagstukken omtrent nieuwe toetsvormen, bijvoorbeeld programmatisch toetsen, belegd worden. Het is aan te raden om een korte lijn te houden tussen de toetsborgingscommissie en toetszorgcommissie, het is van belang dat ze gezamenlijk hetzelfde uitgangspunt uitdragen op het gebied van toetsing ieder vanuit haar eigen rol. Wel dient er opgemerkt te worden dat het onontkoombaar is, zeker bij kleine(re) opleidingen, dat leden van een toetsborgingscommissie meerdere 'petten' dragen. Het is in principe niet bezwaarlijk om meerdere petten te dragen, zolang er duidelijke afspraken zijn over hoe de verschillende taken worden ingezet, namelijk de juiste taken bij de juiste rol met de juiste facilitering. In dit soort gevallen is de rolzuiverheid extra belangrijk. Door de scheiding tussen borgen en zorgen kunnen de uren die nodig zijn voor de borging nooit ofte nimmer ingezet worden voor de uitvoering van eventuele zorgtaken.

Conclusie

De meeste examencommissies hebben, in overleg met het onderwijsmanagement en de directie, de scherpe scheiding tussen zorgen en borgen weten te bewerkstelligen, zie tabel 1 Inrichting toetsborgingscommissies. De meeste examencommissies hebben de borging van tentamens gemandateerd aan de toetsborgingscommissies. De examencommissies RBS en CMI hebben de borging van tentamens bij de examencommissie zelf belegd. CMI heeft de borging van tentamens zorgvuldig opgepakt. Het is zorgelijk dat de borging van tentamens onvoldoende adequaat is opgepakt door RBS vanwege onderbezetting. Een aantal toetsborgingscommissies van EAS en WdKA hebben zorgtaken verricht door toetsen vooraf te bekijken terwijl deze belegd had kunnen worden bijvoorbeeld bij een toetsexpertteam. De door IVG gekozen constructies hebben geleid tot een discrepantie met het mandaat. Dit komt doordat de analyse-uitkomsten van docenten zijn overgenomen door de toetsborgingscommissies, terwijl de leden zelf de toetsen niet in zijn geheel hebben gereviewd.

Systeemactie 2 individuele examencommissies: de examencommissies EAS en WdKA gaan in overleg met het onderwijsmanagement en de directie om de strikte scheiding tussen zorgen en borgen te bewerkstelligen. Er dient door de examencommissies gemonitord worden dat er geen zorgtaken worden verricht in de uren die bestemd zijn voor borgtaken. De examencommissie IVG gaat de gehanteerde constructies onderzoeken en aanpassen met inachtneming van de rolzuiverheid zorgen en borgen. De examencommissie RBS blijft monitoren dat de borging van tentamens adequaat wordt opgepakt en ingeval er onverhoopt geen toetsborgingscommissie gevormd kan worden, dan kiest RBS voor borging door de examencommissie zelf.

3.1.3 Formatie en facilitering toetsborgingscommissie

Negen examencommissies (CMI, COM⁸, HRBS, EAS, IGO, IVG, RAC, RMI, WdKA) hebben in hun jaarverslagen van 2021-2022 vermeld dat de bemensing van de toetsborgingscommissies een uitdaging is gebleken. Uit de jaarverslagen 2022-2023 van zeven examencommissies (EAS, HRBS, IGO, ISO, IVG, IvL, RAc, RBS en WdKA) is op te maken dat de formatie en facilitering van de toetsborgingscommissies nog steeds een punt van zorg is. Het tekort aan bemensing heeft verscheidene oorzaken: een vacature wordt niet ingevuld (bij gebrek aan interesse of medewerking van het onderwijsmanagement), geen vervanging bij langdurige uitval en verloop en/of geen extra uren beschikbaar gesteld door het onderwijsmanagement. Het tekort heeft als gevolg dat niet alle geplande borgtaken zijn uitgevoerd, zie tabel 3.2 P&C-cyclus EC – TC. Doordat de niet gerealiseerde reviews opgeschoven moeten worden is het gevolg dat de borgingscyclus om alle toetsen binnen vier jaar (bachelor) of 2 jaar (Ad/ master) niet gerealiseerd kan worden.

Ook de examencommissies die ervoor kiezen om de borging van tentamens zelf uit te voeren, dienen voldoende gefaciliteerd te worden om dit binnen een cyclus van vier jaar te kunnen doen. De examencommissie CMI heeft extra facilitering ontvangen om de borgingswerkzaamheden die normaliter gemandateerd zijn aan de toetsborgingscommissies uit te voeren. De examencommissie RBS is onvoldoende gefaciliteerd om de borging van tentamens conform planning uit te voeren en heeft de prioriteit gegeven aan de borging van tentamens op eindniveau. Het is zorgelijk dat de examencommissie RBS onvoldoende uitvoering heeft gegeven om de borging van tentamens adequaat op te pakken/ herstellen door de problematiek omtrent facilitering. Aan het einde van het verslagjaar is akkoord verleend om de formatie van de examencommissie uit te breiden en een toetsborgingscommissie in te stellen. Daarbij is de steun van de directie gegeven en blijft deze hard nodig zodat de wettelijke borgingstaken uitgevoerd kunnen worden. Het PVE heeft de voorzitter aangespoord om in samenwerking met de directie concrete stappen te ondernemen.

In het vorig onderzoeksrapport is vermeld dat er een centraal rekenmodel moet komen zodat de faciliteringsbehoefte voor de toetsborgingscommissies duidelijk in kaart gebracht kan worden. Het betreffende rekenmodel wordt in januari 2024 vastgesteld. De examencommissie kan aan de hand van het rekenmodel de faciliteringsbehoefte concretiseren richting het onderwijsmanagement en de directie. Met behulp van het centraal rekenmodel voor examencommissies (reeds erkend door het CvB) en toetsborgingscommissies kan de examencommissie de omvang van de faciliteiten die de examencommissie nodig heeft om het werk goed te doen inzichtelijk maken. Het rekenmodel geeft de examencommissies een houvast om het gesprek met de directie aan te gaan. Voor de realisatie van de facilitering hebben sommige examencommissies extra steun van het PVE en/of CvB nodig. De behoefte aan extra steun dient door de examencommissie tijdig kenbaar gemaakt te worden.

Conclusie

Het is cruciaal dat de toetsborgingscommissies belast met de borging van tentamens ononderbroken hun geplande borgingsactiviteiten kunnen uitvoeren. Het niet naar behoren functioneren van deze toetsborgingscommissies vanwege onderbezetting, bemoeilijkt de examencommissie in het verkrijgen van een volledig beeld van de kwaliteit van de tentamens. Dit belemmert de examencommissie deels bij het objectief en deskundig vaststellen of een student voldoet aan de gestelde voorwaarden in de onderwijs- en examenregeling met betrekking tot benodigde kennis, inzicht, en vaardigheden voor het behalen van een graad.⁹

Stysteemactie 3 CvB: het CvB draagt er zorg voor dat het onafhankelijk en deskundig functioneren van de examencommissie voldoende wordt gewaarborgd¹⁰ door de toetsborgingscommissies voldoende te faciliteren zodat de borgingstaak onverminderd uitgevoerd kan worden. Het verzoek aan het CvB om

⁸ De examencommissie van COM is in het studiejaar 22-23 opgenomen in de examencommissie van HRBS.

⁹ Whw, artikel 7.12 en 7.12b lid 1a.

¹⁰ Vereniging Hogescholen (2021), Handreiking examencommissies 2021, p.15.

het centrale faciliteringsrekenmodel voor toetsborgingscommissies te erkennen, op te nemen in de benoemingsprocedure van de examencommissie en het gesprek met de directeur hierover aan te gaan en bij te sturen indien de toetsborgingscommissies onvoldoende worden gefaciliteerd.

EC	Mandaat borging TC	Linking-pin	Borgen	Zorgen	Aantal TC(s)	Formatie en facilitering
CMI	Geen mandaat (borging tentamens door EC uitgevoerd)	-	X (door EC zelf)	-	-	-
HRBS	X (tentamens incl. eindniveau)	X (2 TC leden zijn EC lid)	X	-	X (1 TC groep opleidingen)	onderbezetting van bijna 1,0 fte.
EAS	X (toetsing incl. eindniveau)	-	X	X (bij tweetal opleidingen zijn er zorgtaken naast borgentaken verricht)	X (8 TC(s) geclusterd in drie subgroepen)	gebrek aan capaciteit en te weinig tijd.
IGO	X (toetsing incl. eindniveau)	X (lid TC is lid EC)	X	-	X (1TC groep opleidingen)	onderbezetting (structureel 0,4-0,6 van de 1,0 niet bemenst).
ISO	X (tentamens)	-	X	-	X (3 TC(s) per opleiding)	Gebrek aan tijd vanwege onhold toetsen
IVG	X (tentamens en examens, geen eindniveau)	-	X	X (afwijkende constructie bij enkele TC(s))	X (1 TC groep opleidingen en 8TC(s) per opleiding)	meerdere TC's zijn onderbezet geweest door o.a. personele wisselingen
IvL	X (tentamens en examens incl. eindniveau)	X (vz van 5 TC(s) is EC lid)	X	-	X (6 clusters)	Bij 1 TC gebrek aan tijd en afwezigheid leden
RAC	X (toetsing incl. eindniveau i.o.v. EC)	X (vz van 1 TC is EC lid, 2 TC leden zijn EC lid)	X	-	X (3 TC(s) groep opleidingen)	Onderbezetting 2 VAC werden niet opgevuld.
RBS	(borging tentamens door EC uitgevoerd)	-	X (door EC alleen toetsen op eindniveau)	-	-	Geen formatie mogelijk bij gebrek aan bemensing
RMI	X (tentamens en examens incl. eindniveau)	X (vz TC is EC lid)	X	-	X (1 TC groep opleidingen)	-
WdKA	X (tentamens en examens)	-	X	X (incidentele screening vooraf)	X (2 TC's)	Onderbezetting VAC werd niet opgevuld en onvoldoende facilitering
CTO	-	-	-	-	-	-

Tabel 1 Inrichting toetsborgingscommissies

3.2 Planning & control cyclus

Deze paragraaf belicht de ondernomen activiteiten door zowel de examencommissie als de toetsborgingscommissie in het kader van de Planning & Control-cyclus (P&C-cyclus). Tevens wordt beschreven hoe de afstemming tussen de examencommissie en het onderwijsmanagement heeft plaatsgevonden en op welke wijze de monitoring van de verstrekte adviezen is uitgevoerd.

3.2.1 Examencommissie – toetsborgingscommissie

In nauwe samenwerking met de toetsborgingscommissies wordt er systematisch gewerkt aan kwaliteitsborging, zie tabel 2 P&C-cyclus EC en TC. Uit de jaarverslagen blijkt dat de Planning & Control-cyclus op bijna uniforme wijze (m.u.v. CMI en RBS) is geïmplementeerd door alle examencommissies. Volgens de jaarplanning (Plan) worden toetsen systematisch beoordeeld aan de hand van een vastgesteld screeningsformulier, waarbij gekeken wordt naar kwaliteitseisen constructieve alignment, validiteit, betrouwbaarheid, inzichtelijkheid en bruikbaarheid. De toetsborgingscommissies rapporteren periodiek (per kwartaal of semester) schriftelijk hun bevindingen aan de examencommissies (Check). Op regelmatige basis vinden er overlegmomenten plaats tussen de examencommissie en toetsborgingscommissies (Check).

Deze werkwijze zorgt ervoor dat de examencommissies op de hoogte zijn van de activiteiten van de toetsborgingscommissies en de actuele status van de toetskwaliteit van de tentamens. Het stelt de examencommissie ook in staat om indien nodig bij te sturen. Sommige jaarverslagen bevatten concrete informatie over de specifieke onderwerpen die aandacht vereisten tijdens de uitvoering van de borgingswerkzaamheden, bijsturingsacties die werden ondernomen en het effect daarvan (bijv. ISO, CMI, HRBS, RAc, EAS, IVG). In andere jaarverslagen (bijv. IGO, RBS) wordt het proces van de P&C-cyclus beschreven zonder specifieke concretisering van de onderwerpen die op dat moment zijn aangepakt. Uit de meeste jaarverslagen kan opgemaakt worden of de jaarplanning van de te reviewen toetsen is gerealiseerd. De ene examencommissie heeft dit meer expliciet vermeld dan een andere examencommissie. Het is aan te bevelen om de TC(s) te laten expliciteren hoeveel toetsen van de jaarplanning zijn gereviewd. De meest voorkomende redenen dat niet alle geplande borgingstaken zijn gerealiseerd, zijn onderbezetting, niet tijdig aanleveren van materialen door docenten, werkdruk, toetsen die on hold zijn gezet en anticipatie op zorgvraagstukken vanuit de opleiding(en) en instituut.

Conclusie

De uitvoering van de P&C-cyclus is beschreven en integreert goed binnen het borgingssysteem van zowel de examencommissie als de toetsborgingscommissie. De explicitering van de P&C-cyclus tussen EC en TC verschilt per examencommissie. De ene examencommissie is concreet in haar onderwerpen en de andere examencommissie geeft slechts een beschrijving van het werkproces. Het is aan te bevelen om concreet aan te geven welke onderwerpen afgelopen verslagjaar de aandacht hadden van de examencommissie, wat de bijsturing is geweest en het resultaat ervan. Het zorgt ervoor dat de examencommissie inhoudelijk ingaat op wat er in het verslagjaar is voorgevallen. Het bevordert de navolgbaarheid/inzichtelijkheid van de uitgevoerde borgingswerkzaamheden door zowel de examencommissie als de toetsborgingscommissies.

De examencommissies zijn tevreden over de samenwerking en de geleverde borgingswerkzaamheden van de toetsborgingscommissies. Zelfs bij beperkte capaciteit hebben de toetsborgingscommissies hun borgtaken binnen de gefaciliteerde mogelijkheden zo effectief mogelijk uitgevoerd.

Systeemactie 4 individuele examencommissies: geef conform het jaarverslag een gedetailleerde beschrijving van de behandelde onderwerpen, de genomen maatregelen en de impact daarvan (zie ook de toelichting in hoofdstuk 3 van het jaarverslagformat). Het bevordert de inzichtelijkheid/navolgbaarheid van de uitgevoerde werkzaamheden van de examencommissie.

EC	P&C-activiteiten	Realisatie jaarplanning
CMI	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarplanning (incl. minoren en keuzevakken) • Review a.d.h.v. evaluatieformulier door EC zelf • Bevindingen toetsevaluatie toegankelijk voor OM • Overleg EC – TC n.v.t. 	52 van de 60 toetsen zijn gereviewd door EC.
HRBS	<ul style="list-style-type: none"> • Pva + jaarplanning incl. minoren en keuzevakken • Review a.d.h.v. screeningsformulier • Rapportage toetskwaliteit per semester a.d.h.v. vastgestelde rapportage-instrument • Overleg EC – TC per kwartaal, voorzitters maandelijks 	163 van de 312 geplande toetsen zijn gereviewd. Er is een duidelijk overzicht per opleiding hoeveel toetsen er zijn gereviewd + verantwoording waarom niet alle reviews hebben kunnen plaatsvinden.
EAS	<ul style="list-style-type: none"> • Toetsjaarplan, vierjarenplan incl. minor- en keuzevakken • Review a.d.h.v. toetscheckformulier • Rapportage toetskwaliteit per semester • Overleg EC – TC periodiek (2x plenair en 2x per subgroep) 	Per TC gespecificeerd hoeveel toetsen zijn gereviewd. De meeste TC hebben conform planning hun taken uitgevoerd.
IGO	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarplanning, review van leerlijnen/competenties • Review a.d.h.v. analyse-instrument (zie mandaat) • Rapportage toetskwaliteit per kwartaal (zie mandaat) • Overleg EC – TC per kwartaal (zie mandaat) 	Vanwege de structurele onderbemensing heeft de TC zich vrijwel uitsluitend gericht op het eindniveau.
ISO	<ul style="list-style-type: none"> • Werkplan vierjarenplanning (bachelor) en tweejarenplanning (masters) • Review a.d.h.v. analyseformulier • Rapportage toetskwaliteit per kwartaal (bachelor) en per semester (master) • Overleg EC – TC per kwartaal ba, per semester ma 	Niet alle toetsen zijn gereviewd vanwege het analyseren van de toetsen on-hold bij de bachelor.
IVG	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarplan, vierjarenplanning (incl. minoren en keuzevakken) • Review a.d.h.v. toetsevaluatie-instrument • Rapportage toetskwaliteit per semester/ kwartaal (verschilt per TC) • Overleg EC – TC per kwartaal/ semester (verschilt per TC) 	Bij enkele TC(s) zijn niet alle toetsen gereviewd. Eén opleiding heeft geen formele TC, review wordt belegd door het docententeam (zorg). Enkele TC(s) laten reviews doen door docenten die bezig waren met het BKE/SKE/BDB-traject. Bevindingen analyse worden overgenomen door TC.
IVL	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarlijks analysekalender Vijfjarenplanning • Review a.d.h.v. analyseformulier • Rapportage toetskwaliteit per semester • Overleg EC – TC per semester 	De meeste TC(s) hebben de geplande werkzaamheden uitgevoerd. Enkele TC(s) hebben gespecificeerd hoeveel toetsen er zijn gereviewd.
RAC	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarplan, tweejaren-planning incl. keuzevakken • Review a.d.h.v. evaluatieformulier • Rapportage toetskwaliteit per kwartaal ad.h.v. een format • Overleg EC – TC per kwartaal/ 3 overleggen met vz TC 	Drie TC tezamen hebben 179 van de 226 gereviewd.
RBS	<ul style="list-style-type: none"> • Vierjarenplanning • Review a.d.h.v. screeningsformulier • Overleg EC – TC n.v.t. 	Geen reviews door toetsborgingscommissie, alleen toetsen op eindniveau gereviewd door EC.
RMI	<ul style="list-style-type: none"> • Activiteitenplan vierjarenplanning incl. minoren en keuzevakken • Review a.d.h.v. checklist • Rapportage toetskwaliteit (1x p.j.) • Overleg EC – TC maandelijks 	Geen uitspraak of de geplande werkzaamheden zijn gerealiseerd.
WdKA	<ul style="list-style-type: none"> • Jaarplanning, meerjarenplanning • Review a.d.h.v. een format • Rapportage toetskwaliteit per kwartaal • Overleg EC – TC per kwartaal 	Niet alles van de meerjarenplanning kunnen uitvoeren.
CTO	-	-

Tabel 2 P&C-cyclus EC en TC

3.2.2 Examencommissie – onderwijsmanagement

In samenwerking met de toetsborgingscommissies wordt er structureel gewerkt aan kwaliteitsborging, wat resulteert in waardevolle aanbevelingen voor de examencommissie en het onderwijsmanagement om de bevindingen en de implementatie van de aanbevelingen te bespreken. De examencommissie en het onderwijsmanagement kwamen periodiek bij elkaar om de bevindingen omtrent toetskwaliteit te bespreken. Uit de jaarverslagen is op te maken dat de examencommissies over het algemeen een goede werkrelatie hebben met het onderwijsmanagement.

In de meeste jaarverslagen worden de bevindingen omtrent toetskwaliteit van toetsborgingscommissies beschreven, evenals de aanbevelingen van examencommissies aan het onderwijsmanagement. Enkele jaarverslagen geven concreet inzicht in de opvolging van deze aanbevelingen en het effect ervan op de toetskwaliteit en het kwaliteitssysteem van de opleiding(en) en/of het instituut. Het is aan te raden dat examencommissies in hun jaarverslag specifieke aandachtspunten op het gebied van toetsing vermelden, samen met concrete (vervolg)acties en het resultaat daarvan. Voor een helder beeld van de kwaliteit van tentamens is het wenselijk te vermelden of de kwaliteit van tentamens in voldoende mate geborgd is.

De meeste examencommissies hebben expliciet aangegeven dat de toetsen over het algemeen in orde waren. Er zijn verbeterpunten benoemd op het gebied van onder andere constructieve alignment, toetsmatrijs en rubric, zie tabel 3 P&C-cyclus EC – OM. De aandachtspunten zijn meegegeven aan het onderwijsmanagement en docenten zodat de kwaliteit van tentamens wordt verhoogd.

De concretisering en formele vastlegging van de opvolging van aanbevelingen door opleidingen, evenals de terugkoppeling hiervan, zijn soms niet helder of transparant. Dit bemoeilijkt het proces en belemmert de examencommissie bij het verkrijgen van een duidelijk inzicht in de implementatie van aanbevelingen van examencommissies en toetsborgingscommissies. Verschillende examencommissies, waaronder CMI, EAS, ISO, RAc, RMI, WdKA hebben aangegeven dat de PDCA-cyclus binnen de opleidingen versterkt moet worden. Een specifieke zorg was het oppakken van voorgestelde verbeteringen door docenten. De examencommissies ISO en IvL hebben bijvoorbeeld aangegeven dat voorgestelde verbeteringen niet altijd adequaat worden opgepakt door docenten. Hierdoor heeft bijvoorbeeld de toetsborgingscommissie ISO vaker de noodzaak gezien om controles uit te voeren voordat toetsen worden goedgekeurd voor afname. Hoewel het een uitgebreide monitortool is, rijst de vraag of de toetsborgingscommissie, in plaats van alleen te borgen, niet te intensief betrokken is bij de proactieve beoordeling van toetsen, namelijk het previewen ervan. Het advies aan ISO is om te onderzoeken of hun huidige werkwijze werkbaar is voor de toetsborgingscommissie en of deze werkwijze mogelijk de scheidingslijn tussen borgen en zorgen doet vervagen.

Conclusie

Hoewel de kwaliteit van tentamens over het algemeen voldoende wordt geborgd, hebben examencommissies aandachtspunten benoemd voor verdere verbetering. Ze signaleren dat opleidingen meer aandacht moeten hebben voor hun kwaliteitssysteem en de opvolging van toetskaders en aanbevelingen van de examen- en toetsborgingscommissies. In sommige gevallen lijkt de verantwoordelijkheid voor de kwaliteitssysteem meer op de toetsborgingscommissies te rusten dan op het onderwijsmanagement. Het is hun taak ervoor te zorgen dat de PDCA-cyclus binnen het kwaliteitssysteem adequaat wordt doorlopen om verbeteringen correct te implementeren.

Het is noodzakelijk om een systematische aanpak voor continue verbetering binnen de opleidingen te waarborgen, dit om het kwaliteitssysteem van Hogeschool Rotterdam te versterken. Opleidingen dienen regelmatig te evalueren, acties te ondernemen op basis van feedback en ervoor te zorgen dat

verbeteringen effectief worden doorgevoerd. Het onderwijsmanagement dient in hun systematische aanpak voor verbetering inzichtelijk te maken in hoeverre de aanbevelingen zijn gerealiseerd.

Stysteemactie 5 individuele examencommissies: ter bevordering van een betekenisvol jaarverslag dienen de individuele examencommissies, conform het format jaarverslag, expliciet in te gaan op specifieke aandachtspunten met betrekking tot toetsing, inclusief concrete vervolgacties en behaalde resultaten. Om een duidelijk beeld te krijgen van de kwaliteit van tentamens, is het wenselijk dat er concreet wordt aangegeven of de borging van de kwaliteit van tentamens afdoende is.

Stysteemactie 6 CvB: ten behoeve van een goed functionerend kwaliteitszorgsysteem dient het onderwijsmanagement en de opleidingen een actieve PDCA-cyclus te realiseren. Het invoeren van een cyclische aanpak door het onderwijsmanagement, bijvoorbeeld een actieplan inclusief verantwoording over de realisatie middels een jaarverslag, zal naar verwachting leiden tot continue verbetering en effectieve opvolging van verbetermaatregelen inzake toetskwaliteit.

EC	Overleg EC – OM t.b.v. PDCA	Bevindingen kwaliteit van tentamens
CMI	<ul style="list-style-type: none"> • Periodieke gesprekken met OM • Monitoring bijsturingsacties daarop volgend jaar 	<ul style="list-style-type: none"> • De kwaliteitseisen van de toetsen zijn zo goed als in orde bevonden • Onderscheid zorgen en borgen is bij de opleiding duidelijker geworden • Aandachtspunten: transparantie v.w.b. deadlines, herkansing, inzage en totstandkoming deelcijfers. PDCA-cyclus van de opleiding rondom toetsing
HRBS	<ul style="list-style-type: none"> • Per semester overleg met OM • Monitoring door EC over de te ondernemen acties van OM 	<ul style="list-style-type: none"> • Er waren voornamelijk aanbevelingen gedaan ter verbetering van de constructive alignment en validiteit van de tentamens. Niet verder geconcretiseerd • Inrichting van een veilige archiveringssysteem voor alle toetsen
EAS	<ul style="list-style-type: none"> • Borgingscheckgesprekken met OM min 4x p.j. • Monitoring door EC in hoeverre de adviezen zijn opgevolgd 	<ul style="list-style-type: none"> • De toetsing is over het algemeen op orde bij de opleidingen • Aandachtspunt: PDCA-cyclus verder optimaliseren binnen de opleidingen, kleine verbeterpunten v.w.b. transparantie en onderbouwen validiteit • Toetsorganisatie digitaal toetsen (o.a. beperkte capaciteit + toetsklaar maken van ruimte en computers)
IGO	<ul style="list-style-type: none"> • Periodiek contact met OM min. 2x p.j. • Overleg met TC en toetszorgcommissie 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen inhoudelijke uitspraak over toetskwaliteit. Wel dat de gevoerde gesprekken constructief waren en dat de opleidingen en TC ieder vanuit hun eigen perspectief elkaar willen versterken • Summier uitgewerkt en gericht op proces
ISO	<ul style="list-style-type: none"> • Overleg met directie 6x p.j. • Kwartaal overleg met OM • Monitoring van on hold toetsen 	<ul style="list-style-type: none"> • Toetsen die niet on hold stonden zijn over het algemeen op orde, hoewel er verbeterpunten waren • PDCA door opleiding (OM) en toetskaders zijn wederom een punt van aandacht. De acties werden in enkele gevallen onvoldoende opgepakt door docenten ook na ondersteuning van de toetsexpertisgroep/ onderwijsadviseurs
IVG	<ul style="list-style-type: none"> • Overleg OM omtrent borgen vs zorgen • Bevindingen TC worden door EC besproken met OM, afstudeercoördinatoren en/of jaar coördinatoren 	<ul style="list-style-type: none"> • Aandacht geweest voor minoren. Een minor is on hold gezet, na verbetering in toetsing kon de minor voortgezet worden • Enkele TC(s) hebben gemeld dat niet alle toetsen voldaan aan de kwaliteitseisen. Aandachtspunten: verbeteren constructive alignment, opstellen toetsmatrijs, aanscherping rubric en herformuleren van leerdoelen • Aandachtspunt: terugkoppeling van de realisatie van de vervolgacties
IVL	<ul style="list-style-type: none"> • Rapportage TC onderwerp gesprek OM (2x p.j.) • Vastlegging actiepunten • Cyclische check op opvolging van aanbevelingen 	<ul style="list-style-type: none"> • Over het algemeen zijn de TC(s) tevreden over de kwaliteit van toetsen, alhoewel er verbeteringen zijn aanbevolen • Aandachtspunten: toetsmatrijs en beoordelingsformulier inzichtelijk maken, kalibratie t.b.v. betrouwbaarheid, constructive alignment, doorwerking van adviezen • Bij enkele clusters worden opgemerkt dat de BKE certificering heeft een boost gegeven aan de verhoging van de toetskwaliteit en de toetsvariatie

RAC	<ul style="list-style-type: none"> • Overleg met OM per kwartaal • Vastlegging afspraken/acties • Monitoring opvolging adviezen door EC middels een actielijst (registerlijst) 	<ul style="list-style-type: none"> • Over het geheel genomen zijn de kwaliteitseisen van de gereviewde toetsen in voldoende mate op orde. Uiteraard is er ruimte voor verbeteringen • Aandachtspunten: oneigenlijk gebruik voorwaardelijke eisen voorkomen, optimaliseren toetsmatrijzen en rubric t.b.v. transparantie en navolgbaarheid, versterken toetskaders bij keuzecursussen, versterken PDCA-cyclus en doorlopen toetscyclus door docenten
RBS	<ul style="list-style-type: none"> • Overleg met OM 4x p.j. • Voortgang actiepunten 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen concrete uitspraak over de kwaliteit van tentamens • Aandachtspunten: zorgdragen voor complete en correcte informatie in de moduleomschrijvingen, verhouding tussen verrichte werk student en het aantal credits
RMI	<ul style="list-style-type: none"> • Maandelijks contact met OM • Monitoring uitvoering acties door OM 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen concrete uitspraak over de kwaliteit van tentamens. Wel zijn er acties ondernomen om onderstaande punten op te pakken. Deze hebben geleid tot verbeteringen in de werkwijze en verhoogde kwaliteit in de toetsing en examinering • Aandachtspunten: verbeterpunten in de validiteit, betrouwbaarheid en inzichtelijkheid van toetsen, naleving m.b.t. richtlijnen en procedures voor toetsing, versterken van de kwaliteit van de toetscyclus (PDCA-cyclus verduidelijken)
WdKA	<ul style="list-style-type: none"> • Enkele keren contact geweest met OM • Terugkoppeling uitvoering afgesproken activiteiten verloopt moeizaam 	<ul style="list-style-type: none"> • Geen concrete uitspraak over de kwaliteit van tentamens • Aandachtspunten: interpretatieverschillen v.w.b. formatieve toetsing, feedback cultuur en integrale toetsing, individuele beoordelingen bij groepswork • Aanzet om met MT een PDCA-cyclus m.b.t. toetsing in te richten (verkennde gesprekken)
CTO	-	-

Tabel 3 P&C-cyclus EC en OM

4. Borging van kwaliteit gerealiseerde leerresultaten

Het borgen van de kwaliteit van tentamens en examens (artikel 7.12b lid 1 sub a WHw) wordt door de examencommissie als hoofdtaak gezien. Zoals eerder beschreven in hoofdstuk 3 hebben alle examencommissies deze taak gedeeltelijk gemandateerd aan één of meerdere toetsborgingscommissies. Een enkeling heeft het bij de examencommissie zelf belegd (CMI en door onderbemensing, ook de RBS). Het borgen van de kwaliteit van het eindniveau wordt veelal bij de examencommissies zelf belegd. Aan de examencommissies is gevraagd om in hoofdstuk 4 van hun jaarverslag inzichtelijk te maken hoe de borgingstaak van het beoordelen van de kwaliteit van het eindniveau gedaan is en tot welke (onderbouwde) bevindingen en adviezen dit geleid heeft. En ook in hoeverre de aanbevelingen zijn opgevolgd door de opleiding(en) en waar noodzakelijke bijsturingen nodig waren.

In dit hoofdstuk wordt omschreven in hoeverre de examencommissies (zelf) de activiteiten hebben uitgevoerd om de kwaliteit van de gerealiseerde leerresultaten te borgen, waarbij gelet wordt op de inhoudelijk omschrijving en tot welke (expliciete) oordeel per opleiding het heeft geleid. Ook zal er aandacht besteed worden aan de monitoring van de opvolging van de bevindingen, adviezen en bijsturingen en ten slotte hoe externe validering wordt vormgegeven bij het vaststellen of een student de leerresultaten daadwerkelijk gerealiseerd heeft.

4.1 Werkwijze examencommissies bij het borgen van gerealiseerde leerresultaten

Bij de borging van de gerealiseerde leerresultaten wordt vooral een procedurele controle gedaan (beoordelingsformulieren correct ingevuld, navolgbare totstandkoming van het resultaat etc.), wat ook passend is bij de taak van de examencommissie. Globaal wordt een inhoudelijk oordeel gegeven en goed is om te lezen dat de examencommissies de controle activiteiten van het eindniveau (ook) zelf verrichten, zie tabel 4. Enkele mandateren (ook) de toetsborgingscommissie om toetsen op eindniveau te screenen (bijv. HRBS, EAS, IGO, RAc). Dit komt de vergelijking en afstemming ten goede.

De examencommissies hebben op verschillende manieren activiteiten uitgevoerd om de kwaliteit van de verschillende opleidingen te kunnen borgen. De examencommissies doen een check naar het eindniveau, gaan in gesprek met de opleidingsmanager en betrokken coördinatoren over het eindniveau waarbij aandacht is voor verschillende aspecten van het afstuderen zoals beoordeling, kalibratie, externe validering en de wijze waarop de evaluatie van het afstuderen verloopt. Borgingsactiviteiten van het controleren van cursussen op eindniveau of de onderdelen van het afstudeerprogramma zijn de voornaamste beschreven handelingen, zie tabel 4. Daarnaast worden door sommige examencommissies ook andere borgingstaken beschreven zoals aanwijzing examinatoren en screenen van toetsen door toetsborgingscommissies.

Veelal gebruiken de examencommissies een (zelf) ontwikkeld screeningsformulier o.b.v. bepaalde vastgestelde criteria. Het lijkt erop dat deze borgingsinstrumenten doordacht tot stand zijn gekomen o.b.v. landelijke richtlijnen, gefundeerd op theorie zoals het Protocol Afstuderen 2.0 van o.a. D. Andriessen en D. Sluijsmans. IvL deelt haar screeningsinstrumenten als bijlage in haar jaarverslag. Interessant zou zijn om al deze screeningsinstrumenten (via het PVE) naast elkaar te leggen om een vergelijking te kunnen maken in de uitvoering van de borgtaak.

In het kader van de PDCA-cyclus, is bijna in alle jaarverslagen te lezen dat na het screenen, de examencommissies eerst het gesprek aangaan met het onderwijsmanagement en de betrokken coördinatoren voordat een eindrapportage wordt opgesteld. Vervolgens leggen de examencommissies hun bevindingen middels een verslag vast en koppelen deze terug aan directie en opleidingsmanagement. Deze constante en heldere werkwijze, waarbij ook de focus ligt op de monitoring, bevordert de PDCA-cyclus. Een enkeling (RBS) geeft aan dat de verslaglegging van haar bevindingen conclusies en aanbevelingen nog in een uitgebreider eindrapportage vastgelegd en gedeeld gaat worden met de opleiding. Dit is zorgelijk omdat de navolgbaarheid van haar borgingsactiviteiten en bevindingen niet inzichtelijk gemaakt is en onvoldoende duidelijk is in hoeverre

de opleiding de nodige terugkoppeling en adviezen heeft gekregen wat betreft het niveau. Het risico is dat de opleiding niet tijdig de ruimte krijgt om de gevraagde kwaliteitsverbeterslagen te maken.

De opleidingen worden zowel in het proces van de borgingsactiviteiten alsook de verslaglegging van de bevindingen betrokken. Hierdoor worden de opleidingen niet plotseling geconfronteerd met mogelijk onverwachte aandachtspunten en bevordert dit de gezamenlijke bereidheid om die kwaliteitsslagen te maken die gevraagd worden. Een eindrapport opleveren zonder dat de opleiding in een voorfase meegenomen is d.m.v. gesprekken, is niet bevorderlijk voor de samenwerking. Enkele examencommissies maken ook expliciete afspraken om een vervolg borgingssessie te houden waarbij helder gemaakt moet worden wat de wijzigingen zijn die zijn doorgevoerd naar aanleiding van de initiële borgingscontrole (bijv. IVG, RAc). Door een dergelijk vervolg borgingssessie wordt er ook onderzoek gedaan naar de implementatie van de adviezen van vorig jaar.

Enkelens geven aan dat de planning niet haalbaar was (ISO en IVG), maar hebben direct voor het jaar erop een aangepaste wijze besproken.

In het kader van de PDCA-cyclus, ontvangt de examencommissie de aanpassingen of verbeteringen van de opleiding. Meestal is dit algemeen beschreven en in sommige jaarverslagen is concreet gemaakt hoe deze aanpassingen of verbeteringen bijgehouden worden. IvL bijvoorbeeld beschrijft dit in het screeningsformulier en het RAc legt de gemaakte afspraken en door de opleiding geformuleerde acties vast in haar borgings- of monitordocument (gedeeld met de opleiding). IVG maakt heel duidelijk een driejaarlijkse cyclus in haar borgingsactiviteiten waarbij in het eerste jaar het verslag van de borgingssessies besproken wordt, in de 2^e fase controle wordt gedaan of de gegeven adviezen op de juiste wijze door de opleiding zijn verwerkt en in de 3^e fase in samenspraak met de opleidingsmanager afgestemd wordt welke activiteiten de examencommissie in deze fase kan uitvoeren. RAc bekijkt in het ene jaar de afstudeerhandleiding en eindwerken en woont kalibratiesessies en afstudeerzittingen bij. In het jaar daarop monitort de examencommissie wat de ontwikkelingen zijn en in welke hoedanigheid de verbeteracties zijn doorgevoerd naar aanleiding van de bevindingen van het voorgaande jaar. Op deze wijze krijgt de opleiding voldoende ruimte om zich te ontwikkelen en te verbeteren en kan de examencommissie ieder jaar het eindniveau borgen. HRBS maakt helder wat zowel de aanbevelingen zijn alsook de opvolging van de eerder gegeven adviezen middels een puntsgewijs overzicht.

EC	Controle afstudeerprogramma EC + verrichte activiteiten	Controle TC afstudeerprogramma
CMI	<ul style="list-style-type: none"> • (aselecte steekproef) controle van eindwerken en handleiding met een zelf ontwikkeld checklist • Check externe validering bij alle opleidingen • Gesprek met opleidingsmanagement over eindniveau 	Nee
HRBS	<ul style="list-style-type: none"> • Evaluatie van de afstudeerprogramma's met een nieuw ontwikkeld screeningsformulier • Kalibratiesessies om kennis en inzichten te delen • Controle op behaalde studiepunten • Aanwijzen examinatoren en assessoren eindniveau conform criteria • Steekproefsgewijs screenen afstudeerprogramma's en portfolio's 	Ja, steekproefsgewijs portfolio's van de individuele studeten van Project Eindsprint
EAS	<ul style="list-style-type: none"> • borging a.d.h.v. "<u>verbeteren en verantwoorden van het afstuderen in het HBO 2.0</u>" • Bijwonen van kalibratiesessies op eindniveau • Steekproefsgewijs (10% van) afstudeerzittingen bijwonen • Procedurele controle van afstudeerhandleiding en overeenkomst ervan met de hogeschoolgids. • Aanwijzing examinatoren conform profiel 	Ja, steekproef op eindwerken
IGO	<ul style="list-style-type: none"> • Screenen eindwerken en beoordelingsformulieren • Steekproefsgewijs bijwonen afstudeerzittingen en kalibratiesessies examinatoren 	Ja, toetsborgingscommissies TC's voeren screening uit

	<ul style="list-style-type: none"> o.b.v. de door EC uitgevoerde controles gesprekkenafspraken met opleidingsmanagement 	op zowel scripties alsook de procedures.
ISO	<ul style="list-style-type: none"> screenen en kalibreren van cursushandleidingen en eindwerkstukken bijwonen van kalibratiesessies, presentaties en assessments bevindingen gerapporteerd met conclusies en aanbevelingen aan de opleiding met verzoek om terugkoppeling 	Nee, dit doet de examencommissie zelf.
IVG	<ul style="list-style-type: none"> screening eindwerken, beoordelingsformulieren en handleiding Verslaglegging van bevindingen en gesprek met de opleidingsmanager en afstudeercoördinatoren 	Noch expliciet benoemd noch uitgesloten. TC mandaat behelst alle binnen de opleiding aanwezige toetsvormen.
IVL	<ul style="list-style-type: none"> Herziening procedure en verslaglegging van screenings van eindwerken Screenen afstudeerprojecten en eindassessment Verslaglegging bevindingen met aandachtspunten en actiepunten van de opleiding (in kader van PDCA-cyclus) 	Noch expliciet benoemd noch uitgesloten. Planning TC dient aan te geven welke tentamens het eindniveau toetsen.
RAc	<ul style="list-style-type: none"> Twee-jarenplan. Ene jaar screening afstudeerhandleiding en eindwerken, bijwonen kalibratie- en afstudeersessies. Jaar erop monitoring van de ontwikkelingen en doorvoering verbeteractie Bekijken en beoordelen van het opleidingsprofiel, het toetsplan, de competentiedekkingsmatrix, eindwerken en de afstudeerhandleiding(en) Aanwijzen examinatoren op eindkwalificaties Monitorgesprekken met afstudeercoördinator en opleidingsmanagement 	Ja, afhankelijk van de inhoudelijke expertise, wordt toetsborgingscommissie benaderd om eindniveau werk te controleren.
RBS	<ul style="list-style-type: none"> Onderzoek naar de eindkwalificaties conform beleids- en jaarwerkplan Beknopte steekproef van scripties en bijbehorende handleidingen en beoordelingsformulieren Gezien het beperkte aantal scripties kan nog geen oordeel geveld worden over de borging van de gerealiseerde leerresultaten. Verder bevindingen zullen nog gerapporteerd worden in een nog op te leveren 'End level report'. Overleg met toetszorgcommissie 	Nee, RBS beschikte in het verslagjaar niet over een toetsborgingscommissie. Daarom wordt in het jaarverslag niet ingegaan worden op vragen die hierop betrekking hebben.
RMI	<ul style="list-style-type: none"> Controle eindwerken en afstudeerhandleiding Evalueren kalibratiesessies, afstudeerzittingen, assessments en monitorgesprekken Steekproefsgewijs bijwonen van afstudeerzittingen om de procedures te toetsen aan de afstudeerhandleiding Screenen van toetsen op eindniveau Directie adviseren over curriculumontwikkeling Aanwijzen van examinatoren en assessoren volgens vastgestelde criteria 	Noch expliciet benoemd noch uitgesloten. TC mandaat omvat alle toetsen in het curriculum.
WdKA	<ul style="list-style-type: none"> Aanwijzen van examinatoren volgens vastgestelde criteria (NB: procedure nog niet optimaal ingericht, is aangekaart bij management) Aanwijzing externe deskundigen als mede-beoordelaar c.q. adviseur Nader onderzoek beoordelingsprocedure n.a.v. behandeling klachten en fraudemeldingen Vaststelling of studenten voldoen aan voorwaarden voor diploma Toezicht op correcte beschrijving, ondertekening en uitreiking van getuigschriften Steekproefsgewijs observering bij de afstudeerzittingen en beoordelingen van afstudeeronderdelen 	(Oude) TC mandaat omvat alle toetsen in het curriculum. In de planning is eind niveau niet opgenomen voor de TC's..
CTO	-	-

Tabel 4 Rol examencommissie en toetsborgingscommissies bij borging eindniveau.

Conclusie

De procedurele controle die een examencommissie uitvoert bij de borging van de gerealiseerde leerresultaten is divers. Het inhoudelijke oordeel beperkt zich tot algemene uitspraken en helder is dat de examencommissies de controle activiteiten van het eindniveau (ook) zelf verrichten. Steeds meer is te lezen dat er gebruik wordt gemaakt van een vast format van (eind)rapportage wat met de opleiding

wordt gedeeld om zowel inhoud te bespreken als terugkoppeling om zo de uitvoering van de aanbevelingen te monitoren. Om de vergelijking goed te kunnen maken met als doel verificatie, actualisatie en afstemming van de borgingsinstrumenten zou het interessant zijn om al deze screeningsinstrumenten (via het PVE) naast elkaar te leggen. Duidelijk is wel dat er veel werk uitgevoerd wordt middels een gestructureerde planning. In het kader van de PDCA-cyclus, ontvangt de examencommissie de aanpassingen of verbeteringen van de opleiding. Meestal is dit algemeen beschreven in het jaarverslag en in sommige jaarverslagen is concreet gemaakt hoe deze aanpassingen of verbeteringen bijgehouden worden. Niet altijd duidelijk is of ook teruggegrepen wordt op de vorige aanbevelingen en de status ervan, hoewel het er wel op lijkt dat de monitoring van vorige aanbevelingen gedaan wordt.

Systeemactie 7 PVE: ten behoeve van een afgestemd borgingsmiddel dienen de examencommissies via het PVE hun borgingsinstrumenten periodiek te kalibreren met als doel afstemming en actualisatie van de borgingsinstrumenten. Er zou bijvoorbeeld een themadag hieraan gewijd kunnen worden. Leg ook vast hoe vorige aanbevelingen zijn opgepakt of wat concreet de gemaakte afspraken zijn met de opleiding door bijv. deze in het screeningsformulier en eindrapportage te beschrijven.

4.2 Verantwoording van de borging van de kwaliteit van het eindniveau

De verantwoording van de borging van de kwaliteit van het eindniveau wordt expliciet gemaakt in het jaarverslag door een uiteenzetting van de belangrijkste bevindingen van de examencommissies die ze hebben gedaan in het onderzoek naar de kwaliteit van de gerealiseerde leerresultaten. Ondanks dat het format jaarverslag hierom vraagt, wordt slechts door enkelingen bondig weergegeven welke activiteiten zijn ondernomen inzake de aanbevolen *systeemacties* uit voorgaande onderzoeksrapporten van de jaarverslagen (RAc, RMI, EAS en CMI). Dit verdient meer aandacht van de andere examencommissies.

Over het algemeen is een expliciet oordeel/uitspraak gegeven over het niveau van elke afzonderlijke opleiding, waardoor de verantwoording voldoende inhoudelijk en betekenisvol wordt gemaakt. Het format van het PVE, om de beschrijving van de activiteiten van de toetsborgings- en examencommissie, de belangrijkste bevindingen, adviezen en verbetervoorstellen en om de mate van detaillering van de onderbouwing helder te maken lijkt gebruikt te zijn, hoewel de verschillen dit verslagjaar opvallend waren. In elk jaarverslag is duidelijk te lezen wat het eindoordeel is van de examencommissie, maar het expliciete oordeel per opleiding kan en mag explicieter. RBS dient tevens extra aandacht te geven aan het bewoorden van haar overkoepelend oordeel. Specifieke bevindingen worden door RBS genoemd, maar gezien de hierboven genoemde zorgpunten wat betreft de borgingsactiviteiten, is onvoldoende helder wat het oordeel van de kwaliteit van het eindniveau is.

De examencommissies benoemen tevens kritische (verbeter)punten en daarbij blijven ze alert of in het volgend verslagjaar de gevraagde verbeteringen ook worden uitgevoerd. In sommige gevallen is het expliciete oordeel onvoldoende duidelijk (IVG, IGO). Sommige maken gebruik van een overzichtelijke tabel waarbij aangevinkt is of de kwaliteit niet of wel voldoet of mogelijk met voorwaarden (RAc, RMI, HRBS, IvL, WdKA), wat de verduidelijking vergroot. Een nadere toelichting is bij enkelen dan overigens wel gewenst (HRBS en WdKA).

Daarnaast wordt wat betreft inhoud in het algemeen helder omschreven dat de kwaliteit op orde is. De bevindingen van de examencommissies van het onderzoek naar de kwaliteit van de gerealiseerde leerresultaten zijn dat de examencommissies zich een goed beeld hebben kunnen vormen over het eindniveau van alle opleidingen en tot een positief oordeel komen over de kwaliteit ervan. Naast de nodige feedbackpunten en bijbehorende adviezen stellen de meeste examencommissies vast dat de afstudeerwerken een adequate afspiegeling zijn van de gerealiseerde leerresultaten, zodat het afstudeerniveau voldoende is geborgd. Algemeen eindoordeel is dat volgens de examencommissies de opleidingen op de standaarden van systeem van toetsing en gerealiseerde leerresultaten voldoen aan

de basiskwaliteit. De opleidingen zijn doordacht en er is een goede basis die verdere doorontwikkeling vraagt. Ook wordt vaak opgemerkt dat de docenten bekwaam zijn en er ingezet wordt op deskundigheidsbevordering, onder andere door het verkrijgen van de BKE/SKE-kwalificatie.

Een terugkerend punt van aandacht is dat het toetsproces binnen de opleidingen in termen van efficiëntie, transparantie en kwaliteitsborging mogelijk verbetering behoeft. Daarnaast is het goed onderbouwen van het gegeven resultaat blijvend van belang zodat de beoordeling navolgbaar is. De relevantie en consequentie van het invullen van de beoordelingsformulieren is nodig voor een betere navolgbaarheid van de inhoudelijke onderbouwing van elke afzonderlijke examinerator. Tevens wordt de externe validatie en het vreemde ogen principe (en met welke frequentie dit wordt gedaan) meerdere keren genoemd als aandachtspunt. Ook voor de zorgvuldige administratieve verwerking van (eind)werk vragen meerdere examencommissies de aandacht. In vorige verslagjaren zijn dergelijke adviezen gegeven, maar bovengenoemde zaken zijn terugkerende aandachtspunten, zodat ook dit verslagjaar de punten worden herhaald. Er is behoefte dat aan de voorkant helder(der) opvolging wordt gegeven aan de gevraagde (herhaalde) aanbevelingen. Ondanks de verbetering in de borgings- en terugkoppelingsgesprekken met de opleiding, blijft het voor de examencommissies soms frustrerend dat aan herhaalde dringende aanbevelingen onvoldoende gevolg gegeven lijkt te worden.

EC	Expliciete uitspraak gerealiseerde eindniveau (Ja/Nee)	Uitspraak borging (kernachtig, uitgebreid gedetailleerd, benoeming verbeterpunten)
CMI	Ja	Paragraaf 4.2 heldere onderbouwing per opleiding. Hier en daar aandachtspunten maar over het algemeen tevreden. Paragraaf 4.3 uiteengezet per opleiding wat de adviezen van de examencommissie zijn geweest en hoe dit wordt opgevolgd. Bevindingen worden met de onderwijsmanager en afstudeercoördinator besproken met een vaste agenda waardoor actiepunten vastgelegd worden en in een vervolgoverleg opnieuw aan de orde komen.
HRBS	Ja	Paragraaf 4.2 helder uitspraak per opleiding. De examencommissie is tevreden over de kwaliteit. Verder algemeen advies gegeven en vervolgens per opleiding. Tabel in 4.2.3 met positief of positief onder voorwaarden helder. 6 van de 9 opleidingen positief onder voorwaarden. Onder 4.3 helder omschreven wat de aanbevelingen zijn en ook de opvolging van de eerder afgegeven adviezen. Complimenten, aandachtspunten, risico's en adviezen die hieruit zijn voortgekomen zijn besproken met de manager van de opleiding/community.
EAS	Ja	Paragraaf 4.2 heldere onderbouwing per opleiding met expliciet oordeel. De examencommissie is over het algemeen tevreden over het eindniveau. Paragraaf 4.3 geeft kernachtig weer wat met bevindingen en adviezen zijn gedaan middels een terugkoppeldocument waarbij meegenomen wordt hoe vorige adviezen zijn opgepakt door de opleidingen. Terugkoppeldocument dient als basis voor de gesprekken met de opleiding.
IGO	Ja	Paragraaf 4.2 een uitspraak per opleiding. Stevig kritiek wordt geuit zonder nadere toelichting. Hoewel gemeld wordt dat werk op eindniveau niet overal optimaal was, is de examencommissie van mening dat daar sprake is van incidenten. Over het algemeen is er meer dan voldoende vertrouwen in de processen. Paragraaf 4.3 Opvolging niet geheel duidelijk. Omdat de toetsborgcommissies onder bemenst waren en er allerlei wisselingen hadden plaatsgevonden, heeft de nadruk vorig jaar onvoldoende op de terugkoppeling gelegen, De examencommissie verwacht in 2023-2024 een inhaalslag te kunnen maken.
ISO	Ja	Paragraaf 4.2 heldere onderbouwing per opleiding. De examencommissie heeft zich een goed beeld kunnen vormen over het eindniveau en komt tot een positief oordeel over de kwaliteit ervan. Paragraaf 4.3 bondig omschreven wat de adviezen van de examencommissie zijn geweest en hoe dit wordt opgevolgd. Kritische noot over terugkerende aandachtspunten.
IVG	Ja	Paragraaf 4.2 onderbouwing per opleiding met ook de adviezen van de examencommissie. Toelichting per opleiding wordt gegeven maar niet altijd een expliciete uitspraak over de kwaliteit. De examencommissie concludeert dat zij het

		eindniveau bij alle opleidingen bij het IVG in voldoende mate kan borgen Paragraaf 4.3 bondig beschreven of (maar niet hoe) de adviezen zijn opgevolgd.
IvL	Ja	Paragraaf 4.2 enkel een tabel overzicht met opties van externe betrokkenheid. Geen expliciete uitspraak per opleiding. Bij alle opleidingen is de kwaliteitsborging in orde. Paragraaf 4.3 korte omschrijving van de adviezen. Opvolging adviezen bonding en algemeen omschreven.
RAC	Ja	Paragraaf 4.2 heldere onderbouwing per opleiding, de belangrijkste adviezen zijn per opleiding weergegeven. Paragraaf 4.3 helder per opleiding wat de adviezen van de examencommissie zijn geweest en hoe dit wordt opgevolgd. De bevindingen van de borgingsactiviteiten zijn teruggekoppeld aan de opleidingen middels het borgingsdocument, de verslaglegging van de kalibratiesessie(s) en/of afstudeerzitting/assessments en het feedbackgesprek/monitorgesprek. Aanvullend biedt afbeelding 3.1 een heldere illustratie van de gemaakte afspraken en uitvoering door management.
RBS	Ja	Paragraaf 4.2 omvat slechts de eerste bevindingen van de bachelor opleiding IB, omdat er nog maar naar slechts twee scripties is gekeken. De verdere bevindingen worden gerapporteerd in het binnenkort op te leveren 'End level report'. Gezien het beperkte aantal scriptie kan nog geen oordeel geveld worden over de borging van de gerealiseerde leerresultaten. Voor de masters betreft het wel de definitieve bevindingen. Paragraaf 4.3 summier, de adviezen zijn bij de bevindingen met betrekking tot de eindwerken genoemd. De examencommissie zal het komend studiejaar pro-actiever moeten acteren, om te zien hoe haar adviezen door het opleidingsmanagement worden opgevolgd. Het allerbelangrijkste aandachtspunt is echter dat de examencommissie meer grip krijgt op het borgen van het eindniveau van de opleidingen. Het instellen van een toetsborgcommissie kan daar een belangrijke bijdrage aan leveren.
RMI	Ja	Paragraaf 4.2 korte uitspraak per opleiding. Focus ligt op externe betrokkenheid. Concluderend kan gesteld worden dat de interne organisatie en de borging van het eindniveau in orde is. Paragraaf 4.3 kernachtig adviezen van de examencommissie omschreven. Opvolging niet geheel duidelijk.
WdKA	Ja	Paragraaf 4.2 somt puntsgewijs per opleiding op wat de bevindingen zijn. Niet altijd een expliciete uitspraak. Zorgen gerapporteerd over twee specifieke bacheloropleidingen. De algemene indruk van de examencommissie is goed. Paragraaf 4.3 geeft overzichtelijk weer in een tabel per opleiding wat er met de adviezen zijn gedaan.
CTO	-	-

Tabel 5 Uitspraken examencommissies over het gerealiseerde eindniveau

Conclusie

In het algemeen wordt helder omschreven dat de kwaliteit op orde is. De bevindingen van de examencommissies van het onderzoek naar de kwaliteit van de gerealiseerde leerresultaten zijn dat de examencommissies zich een goed beeld hebben kunnen vormen over het eindniveau van alle opleidingen en tot een positief oordeel komen over de kwaliteit ervan. Een expliciet oordeel/uitspraak wordt gegeven over het niveau van elke afzonderlijke opleiding, waardoor de verantwoording voldoende inhoudelijk en betekenisvol wordt gemaakt. Ondanks dat het format van het PVE gebruikt lijkt te zijn om de mate van detaillering van de onderbouwing helder te maken, zijn de verschillen dit verslagjaar opmerkelijk. Tevens wordt door slechts enkelingen, conform het format jaarverslag, bondig omschreven hoe de aanbevolen systeemacties uit voorgaande onderzoeksrapporten zijn opgepakt. Daarnaast is meermaals te lezen dat sommige verbeteracties worden herhaald door de examencommissies. Er mag dan ook aan de voorkant steviger geoordeeld worden over de opdracht en uitvoering van de gevraagde aanbevelingen. Dit zou de navolgbaarheid en effectieve opvolging van de gevraagde verbetermaatregelen inzake toetskwaliteit verhelfen zodat dit zowel voor het CvB als voor de examencommissies transparant is, waardoor er indien nodig adequaat kan worden bijgestuurd. Het is een ongewenste situatie dat bepaalde punten blijven terugkomen.

Systeemactie 8 individuele examencommissies: de examencommissies dienen het door het PVE vastgestelde format jaarverslag te gebruiken, specifiek paragraaf 4.1 van het format jaarverslag. In het format wordt expliciet opgenomen dat aangegeven dient te worden welke activiteiten de examencommissie ondernomen heeft inzake de systeemacties uit voorgaande onderzoeksrapporten jaarverslagen examencommissies.

Voor de navolgbaarheid van de gevraagde aanbevelingen van de examencommissies aan de opleidingen wordt, voor het borgen van het eindniveau, verwezen naar systeemactie 6 in hoofdstuk 3.

4.3 Aanwijzing examinatoren in het kader van kwaliteitsborging

Een gerelateerd onderwerp wat hier niet kan ontbreken is ook de deskundigheid van de aangewezen examinatoren. Dit hangt namelijk nauw samen met de bredere verantwoordelijkheid van de examencommissie voor het borgen van de kwaliteit van de tentamens. De toetsen dienen immers deugdelijk te zijn, zodat de examencommissie aan het einde van de opleiding kan beoordelen of het niveau behaald is. Hiermee is de aanwijzing van deskundige examinatoren een heel belangrijk middel om de kwaliteit van toetsing te controleren. Mede in aanloop naar de harde eis van het bezit van een BKE voor de benoeming tot examinator vanaf 1 september 2023, is er structureel aandacht gevraagd bij het onderwijsmanagement en de directie voor het aantal examinatoren in het bezit van een BKE en/of BDB certificaat. Het PVE heeft na een herziene standpunt in december 2022 aan het CvB kenbaar gemaakt dat de examencommissies 1 september 2023 als harde deadline zullen hanteren. D.m.v. gesprekken met het CvB en HRAcademie is er vastgelegd wat er afgesproken is wat betreft uitstel van de deadline en gevolgen. Daarnaast is de behoefte geuit om met concrete acties voor uitvoering te komen en hieraan duidelijke sturing te geven vanuit het CvB. OeO zorgt ervoor dat iedereen in de gelegenheid is om een BKE assessment te ondergaan. OeO verstuurt op periodieke basis voortgangscijfers naar het CvB. Het CvB stuurt via de lijn op deze getallen en de BKE is een terugkerend onderwerp in de BILO's tussen directeuren en CvB. Instituutsdirecteuren zijn verantwoordelijk voor de BKE-voortgang in het instituut. Het PVE monitort regelmatig het BKE-inhaaltraject en blijft erop wijzen dat het vastgesteld beleid gehandhaafd dient te blijven waarbij de aanwijzing van examinatoren door de examencommissies correct en zorgvuldig conform het beleid uitgevoerd wordt. De voorzitters hebben dit verder met hun directeuren besproken dat dus 1 september 2023 de laatste uitgestelde deadline is en anders geen aanwijzing als examinator volgt. Er zijn enkele instituten/examencommissies die hebben aangegeven dat dit mogelijk niet haalbaar zou zijn, maar in principe 1 september 2023 nastreven. Verder uitstel is niet te rechtvaardigen, naast dat het de geloofwaardigheid van examencommissies aantast, wordt de achterstand op deze manier in stand gehouden. Als alternatief voorstel heeft het CvB de examencommissies gevraagd om bereid te zijn dat er tot 1 januari 2024 iemand anders examineert maar onder toezicht van een examinator met de toezegging dat deze docent per 1 januari 2024 zijn BKE behaald. De meerderheid vond dit een werkbaar voorstel wat niet (teveel) afdoet aan het standpunt om 1 september 2023 als strikte deadline te hanteren. Op basis van het betreffende standpunt is een nieuwe profielschets opgesteld en vastgesteld door het PVE in januari 2023. In de nieuwe profielschets staat ook beschreven waaraan een externe examinator moet voldoen. De nieuwe profielschets is met het management gedeeld en zal per 1 september 2023 gebruikt worden bij de aanwijzing van examinatoren in het aankomend studiejaar.

In meerdere jaarverslagen is te lezen dat het onderwijsmanagement in 2022-2023 een inhaalslag gerealiseerd heeft. Er is gebruik gemaakt van het versneld BKE-traject. Ook is te lezen dat enkele examencommissies de zorg hebben dat de BKE/SKE-kwalificaties binnen het docententeam niet haalbaar is. In samspraak met directie en het College van Bestuur, zijn afwijkende afspraken gemaakt (IVG, RBS, RMI, WdKA). Middels het PVE zullen de examencommissies regelmatig het BKE-inhaaltraject monitoren en erop wijzen dat het vastgesteld beleid gehandhaafd dient te blijven.

Conclusie

Ondanks dat er de laatste periode veel aandacht is gegeven aan het BKE-traject blijft structureel aandacht nodig. De afspraken tussen CvB en HR-Academie blijven onverminderd van kracht en duidelijke sturing vanuit het CvB is essentieel. Instituutsdirecteuren zijn verantwoordelijk voor de BKE voortgang in het instituut. Het PVE houdt het BKE-inhaaltraject in de gaten en blijft erop wijzen dat het vastgesteld beleid gehandhaafd dient te blijven waarbij de aanwijzing van examinatoren door de examencommissies correct en zorgvuldig conform het beleid uitgevoerd wordt. Het PVE zal de examencommissies blijven aansporen om de aanwijzing van examinatoren verder met hun directeuren te bespreken en vooral wat de gevolgen zijn als de BKE niet behaald wordt, namelijk geen aanwijzing tot examinator.

Systeemactie 9 PVE: monitor regelmatig het BKE-inhaaltraject en spoor de examencommissies aan dat het vastgesteld beleid gehandhaafd dient te blijven. En maak hierbij ook duidelijk (conform beleid) wat de concrete gevolgen zijn ingeval de deadlines niet worden behaald, namelijk intrekking of geen aanwijzing van een examinator. Om de voorzitters adequaat te kunnen ondersteunen is hierbij overigens van belang dat, conform afspraak, het PVE inzicht krijgt in de periodieke controle en sturing die het CvB uitvoert op het inhaaltraject van BKE/SKE certificering.

4.4 Betrokkenheid van externen

De examencommissies hebben op verschillende manieren omschreven hoe externe validering door opleidingen wordt vormgegeven bij het vaststellen of een student de leerresultaten daadwerkelijk gerealiseerd heeft (zowel voor als na het moment van examinering). Het betrekken van 'vreemde ogen' in het feitelijke proces van examinering (inclusief het beoordelen van scripties, assessments, etc.) wordt veelal op dezelfde wijze als voorheen gedaan. Het ene proces heeft impact op de beoordeling van de individuele student, het andere zegt iets over het gerealiseerde eindniveau bij de opleidingen. Om die reden wordt in onderstaande tabel gescheiden over beide processen gerapporteerd.

Over het algemeen is voor de examencommissie door de opleidingen expliciet aangegeven hoe invulling wordt gegeven aan het vreemde ogen principe. Het betrekken van het werkveld bij het ontwikkelen van het afstudeerprogramma stimuleert de samenwerking met de werkveldcommissie/werkveldadviesraad en daarmee worden waardevolle adviezen gegeven over de aansluiting van de opleidingsprofielen op de ontwikkelingen in het werkveld en over de beroepsrelevantie en het niveau van de opleidingen. Het betrekken van de bedrijfsbegeleider bij de beoordeling in de vorm van een advies over het functioneren van de student blijft een vertrouwelijke methode. Door deze contacten met het werkveld vindt externe validering plaats. De handleidingen vermelden duidelijk wat de rol van een externe is. Een enkele examencommissie geeft wel aan dat bij de steekproef van bijwonen van afstudeerzittingen niet voor alle opleidingen waargenomen is dat er ook 'vreemde ogen' aanwezig waren (EAS). Of dat er niet structureel achteraf met andere opleidingen of het werkveld naar scripties wordt gekeken (IGO). Een blijvende behoefte is om niet alleen op beroepsinhoudelijk vlak externe input te krijgen, maar ook op onderwijskundig vlak de vergelijking te maken met verwante opleidingen. Organisatorisch is dit niet altijd uit te voeren, maar de connecties lijken steeds meer opgezocht te worden (ISO). Bij IVG wordt zelfs heel concreet in het opleidingsdeel van de hogeschoolgids per opleiding omschreven hoe de externe validering is ingebouwd. Bij haar borgingsactiviteiten heeft de examencommissie inzicht gekregen op welke wijze de opleidingen 'vreemde ogen' betrekken in het feitelijke proces van examinering. Sommigen beschrijven expliciet hoe de externe validering binnen de examencommissie georganiseerd is. Een overzicht van verschillende manieren van vreemde ogen inzetten is verwerkt in onderstaande tabel.

EC	Vreemde ogen bij beoordeling van het afstuderen zelf	Vreemde ogen bij het gerealiseerde eindniveau
CMI	<ul style="list-style-type: none"> Betrekken van het werkveld bij het ontwikkelen van het afstudeerprogramma; Betrekken van de organisatiebegeleider over het functioneren van de student; Inzet van examinatoren bij collega-opleidingen; Externe deskundigen aanwezig bij mondeling onderdeel afstuderen; Inzet (aangewezen) externe examinator. 	<ul style="list-style-type: none"> In een aantal gevallen wordt het afstudeerprogramma getoetst bij collega-opleidingen; Systematische meting van tevredenheid opdrachtgever.
HRBS	<ul style="list-style-type: none"> Inzet (aangewezen) externe examinatoren; Inzet van gecommiteerden; Externe kwaliteitsmonitoren (personen uit het beroepenveld) die de werkwijze en beoordelingssystematiek bij afstudeerzittingen monitoren en te beoordelen. 	
EAS	<ul style="list-style-type: none"> Inzet externe deskundigen bij afstudeerzittingen; Inzet bedrijfsbegeleider met adviserende rol; Inzet (aangewezen) externe examinatoren. 	
IGO	<ul style="list-style-type: none"> Inzet (aangewezen) externe (en deskundige) examinatoren met beoordelende rol; Inzet externe deskundigen met adviserende rol. 	<ul style="list-style-type: none"> Kalibratie met het werkveld.
ISO	<ul style="list-style-type: none"> Kalibratie tussen cursusbeheerders en collega's van andere hogescholen; Inzet van begeleiders vanuit de beroepspraktijk met adviserende rol. 	<ul style="list-style-type: none"> Inzet extern lid EC bij screening van afstudeerwerken; Samenwerking met de werkveldcommissie/werkveldadviesraad waarbij advies wordt gegeven over de aansluiting van de opleidingsprofielen op de ontwikkelingen van het werkveld, de beroepsrelevantie en niveau van de opleiding; Betrokkenheid van verschillende kenniscentra bij de uitvoering van het afstudeerprogramma; Eerste kennismaking en vervolgspraak gemaakt met verwante opleiding bij HHS.
IVG	<p>Inzet van externen is opgenomen in de onderwijs- en examenregeling onder het opleidings specifieke deel. Verschillende vormen:</p> <ul style="list-style-type: none"> inzet uit het werkveld (beoordelend); begeleider uit het werkveld; gastcolleges door externe deskundigen; afname assessments door deskundigen uit de praktijk; betrokkenheid van externe deskundigen bij toetsing van het afstudeerprogramma. 	Betrokkenheid werkveld (adviserend).
IvL	<ul style="list-style-type: none"> Inzet externe assessoren; Inzet externen van masteropleidingen bij ISO; Beoordeling van eindwerken door eerste (externe) examinator van een andere cluster samen met examinator van betreffende cursus. 	<ul style="list-style-type: none"> Inzet van (wisselende) zusteropleidingen (in verslagjaar in mindere mate aan de orde); Inzet werkveld met adviserende rol.
RAC	<ul style="list-style-type: none"> Inzet externe deskundigen (veelal bedrijfsbegeleiders) met adviserende rol; Inzet van (aangewezen) externe examinatoren 	<ul style="list-style-type: none"> Inzet werkveldcommissies; Betrokkenheid landelijke Ad-overleggen met aanverwante opleidingen.
RBS	<ul style="list-style-type: none"> Inzet externe examinator bij de Masters. 	
RMI	<ul style="list-style-type: none"> Inzet externen (experts uit werkveld) met adviserende rol; Aanwezigheid bedrijfsbegeleider bij beoordeling; Feedback van externe deskundigen. 	<ul style="list-style-type: none"> Validatieoverleg met beroepenveld; Input werkveld(commissee).

WdKA	<ul style="list-style-type: none"> • Aanwijzing van externe deskundigen als mede-beoordelaar c.q. adviseur. 	<ul style="list-style-type: none"> • Inzet werkveld o.a. d.m.v. extern deskundigen; • Afstudeerwerk wordt jaarlijks getoond op publiek toegankelijke exposities/evenementen.
CTO	n.v.t.	n.v.t.

Tabel 6 Externe validering bij het afstuderen zelf en bij het gerealiseerde eindniveau

Conclusie

Duidelijk is dat externe validering veelvuldig wordt ingezet. Te lezen is dat externe validering zowel ingezet wordt om door de opleiding vast te stellen of een student de leerresultaten daadwerkelijk gerealiseerd heeft (zowel voor als na het moment van examinering) alsook ter bevestiging en aanvulling van het oordeel van de examencommissie of het eindniveau volstaat. Interessant zou zijn om te lezen wat de impact is van de externe validering op de kwaliteits(verbeterslag) van het algehele niveau van de opleidingen. Hierbij zijn zowel de externe middelen die een opleiding inzet, alsook het extern lid en andere externe valideringsactiviteiten van de examencommissie van belang. Een blijvende behoefte is om niet alleen op beroepsinhoudelijk vlak externe input te krijgen, maar ook op onderwijskundig vlak de vergelijking te maken met verwante opleidingen.

Daarnaast, ondanks dat het format jaarverslag examencommissie het niet nadrukkelijk vermeldt, zou een weergave van de externe blik op het werk van de examencommissies ook interessant zijn. Dit komt de transparantie, onafhankelijkheid, professionaliteit en kwaliteit ten goede. Een externe en onafhankelijke blik draagt bij om de examencommissies nog scherper te laten kijken naar de borging en verbetering van de kwaliteit.

Systeemactie 10 individuele examencommissies: specificeer concreet onder paragraaf 4.2 van het format jaarverslag hoe externe validering wordt vormgegeven bij (ten minste) de volgende 3 punten:

1. *externe validering bij beoordeling van het afstuderen;*
2. *externe validering bij het gerealiseerde eindniveau en het gehele programma. Wat is de impact van de externe op de kwaliteits(verbeterslag) van het algehele niveau van de opleidingen;*
3. *externe validering van het werk van de examencommissies zelf. Hierbij wordt een evaluatie door het extern lid van de examencommissie gedaan op ten minste de onderwerpen zoals opgenomen in hoofdstuk 2, 3 en 4 van het jaarverslag; de facilitering en deskundigheid van de examencommissie en toetsborgingscommissie en de uitvoering van de borging van de kwaliteit van tentamens en het eindniveau door de examencommissie (en gemandateerde toetsborgingscommissie) en mogelijk andere aandachtspunten. De bijdrage van het extern lid dient opgenomen te worden bij de gevraagde hoofdstukken.*

5. Gevolgde deskundigheidsbevordering

Zoals ook omschreven in de Handreiking Examencommissies 2021 zijn deskundigheid en onafhankelijkheid de belangrijkste eigenschappen van een examencommissie. De Handreiking examencommissies beschrijft wat (volgens onderzoek) deskundigheid inhoudt: vakinhoudelijke deskundigheid, toetsdeskundigheid, kennis van regelgeving en ruime ervaring in de opleiding. Sociale en ethische vaardigheden zijn er inmiddels ook aan toegevoegd. Toetsdeskundigheid binnen de examencommissie is van belang om de kwaliteit van de examens te borgen. Vakinhoudelijke deskundigheid is van belang om te beoordelen of exameninstrumenten de juiste inhoud bevatten en vereist dat examencommissies zich juridisch blijven ontwikkelen. De wettelijke taak van de examencommissie om de kwaliteit van tentamens en examens te borgen (artikel 7.12b lid 1 sub a Whw) vraagt dat een examencommissie op zijn minst deskundig moet zijn wat betreft toetsing en mee zou moeten kunnen denken over het toetsbeleid. Het instellingsbestuur moet conform artikel 7.13 lid 2 sub a Whw in de OER “de inhoud van de opleiding en van de daaraan verbonden examens” vastleggen. Uit de memorie van toelichting¹¹ op de Wet versterking besturing blijkt dat er “instellingsbreed examenbeleid” is en dat de OER daarvoor de basis is.¹² Hogeschool Rotterdam hanteert sinds enkele jaren een toetsbeleid per instituut. O&K merkt op dat er geen centraal toetsbeleid is binnen HR en onderzoekt in 2024 of het nodig is om centrale kaders te stellen en ontwikkelt waar nodig toetsbeleid.

5.1 Aard en omvang van de activiteiten (collectief en individueel)

Zoals eerder al in het onderzoeksrapport jaarverslagen examencommissies 2020-2021 is omschreven, is de behoefte aan meer specifieke scholing groeiende. Veelal worden er trainingen gevolgd die algemene onderwerpen behandelen zoals regelgeving, toetsdeskundigheid en goed bestuurlijk handelen. Via het PVE wordt ook jaarlijks twee keer een scholingsbijeenkomst ten behoeve van de voorzitters (en soms ook alle leden) van de examencommissies georganiseerd. Deze betreffen meer specifieke onderwerpen zoals de status van het examinerschap, innovatieve onderwijsontwikkelingen zoals flexibilisering en Microcredentials en hoe deze als examencommissie te borgen. Deze scholings/thematische bijeenkomsten zijn belangrijk voor de harmonisatie van de werkwijze van de examencommissies. Zowel inhouse als externe expertise worden benut en middels een frequente scholingsactiviteit proberen examencommissies de wettelijke plicht te waarborgen om deskundig te kunnen functioneren.

Op verschillende manieren worden de collectieve en individuele scholingsactiviteiten van de examencommissie beschreven. Minder uitgebreid wordt beschreven hoe de toetsborgingscommissies geprofessionaliseerd worden, terwijl dit wel wenselijk is. Het RAc biedt een mooi voorbeeld van eigen georganiseerde trainingsactiviteiten voor de toetsborgingscommissies over relevante en actuele onderwerpen. Voor sommigen heeft de werkdruk ertoe geleid dat de collectieve scholingsactiviteiten en de individuele deskundigheidsbevordering achtergebleven zijn bij het voornemen daaromtrent. Het jaar erop zullen de scholingsactiviteiten geïntensiveerd worden.

Bondig wordt omschreven hoe de activiteiten aansluiten op de ontwikkelingsfase en scholingsbehoefte van de examencommissie en toetsborgingscommissie als geheel, wat de relevantie ervan verduidelijkt. EAS bijvoorbeeld werkt met een professionaliseringsplan sinds 21-22 en daarin zijn o.a. ook toekomstige scholingswensen van de examencommissieleden en toetsborgingscommissies opgenomen. Kennis wordt actief gedeeld met elkaar.

---

¹¹ TK 2008-2009, 31821, nr. 3.

¹² Vereniging Hogescholen (2021). Handreiking examencommissies 2021, p. 24 e.v..

Wel lopen type en frequentie van activiteiten behoorlijk uiteen waardoor er mogelijk een onvolledig beeld ontstaat, waarbij de ene examencommissie meer lijkt in te zetten op deskundigheidsbevordering dan de ander. Duidelijk is wel dat er veel geïnvesteerd wordt in de deskundigheidsbevordering. Het is van belang dat de examencommissies voldoende in staat zijn en blijven om de kwaliteit te borgen. Daarvoor is het noodzakelijk dat examencommissies voldoende bijgeschoold blijven. Vooralsnog is het een eigen verantwoordelijkheid van examencommissies om te zorgen voor voldoende bekwaamheid.

Conclusie

Sinds de wetswijziging heeft de examencommissie een autonomie verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van toetsing en willen leden van de examencommissies en toetsborgingscommissies graag hun kennis verdiepen. De scholingsactiviteiten van de examencommissie zijn divers. Minder uitgebreid wordt beschreven hoe de toets(borgings)commissies geprofessionaliseerd worden. Bondig wordt omschreven hoe de activiteiten aansluiten op de ontwikkelingsfase en scholingsbehoefte van de examencommissie en toets(borgings)commissie, wat de relevantie ervan verduidelijkt. Om de kwaliteit van de tentamens en examens beter te borgen, is de vraag of er gepleit moet worden voor het vastleggen van scholing en overige (minimale) deskundigheidsbevorderingsactiviteiten voor (o.a.) examencommissieleden. Nagedacht kan worden of de vrijblijvendheid in de eigen gekozen activiteiten voldoende bijdragen aan de kwaliteit van het uitoefenen van de borgtaken voor alle examencommissieleden en zij hiermee voldoende up-to-date blijven. Het voorbeeld van EAS waarbij met een professionaliseringsplan wordt gewerkt inclusief toekomstige scholingswensen van de examencommissieleden én toetscommissies maakt inzichtelijk welke scholingsactiviteiten ingepland zijn en wat de relevantie ervan is.

Stysteemactie 11 PVE: om de deskundigheid van de examencommissies gezamenlijk te bevorderen en te stimuleren dat op zijn minst relevante en actuele vraagstukken/onderwerpen behandeld worden, dienen de examencommissies (via het PVE) na te gaan in hoeverre er opgetrokken kan worden met de HRAcademie om verdiepende trainingen aan te bieden aan examen- en toetsborgingscommissieleden.

Stysteemactie 12 individuele examencommissies: nagegaan dient te worden welke onderwerpen gerelateerd aan toetsdeskundigheid of deskundigheid van de andere wettelijke taken aandacht vragen, bijv. middels een professionaliseringsplan van een examencommissie wat onderdeel kan vormen van het EC-jaarplan.

5.2 Deskundigheid inzake beoordelen toetskwaliteit

D.m.v. overzichten geven de examencommissies aan hoe de examencommissie en toetsborgingscommissie als geheel over voldoende deskundigheid met betrekking tot toetsen en toetsbeleid beschikken. Voor ieder afzonderlijk lid van de examencommissie en toetsborgingscommissie wordt aangegeven of het betreffende lid al dan niet beschikt over een BKE-en/of SKE-certificaat. Ondanks dat er een sterk stijgende lijn te zien is in het behalen van een SKE-certificaat binnen de examen- en toetsborgingscommissies, zijn de verschillen groot. Alle examencommissies hebben op zijn minst 1 of meer SKE-gecertificeerde(n), behalve bij RBS, daar hebben de meeste leden wel een BKE maar geen enkel lid heeft een SKE. Gezien de eerder genoemde zorgen en het ontbreken van een toetsborgingscommissie vraagt dit extra aandacht. Het BKE- en SKE-certificaat is immers een aantoonbaar bewijs van deskundigheid, waarmee je aantoont dat de examencommissie de kwaliteit van toetsprogramma's kan analyseren, gerichte verbeteracties kan formuleren, kan bijdragen aan het formuleren van het toetsbeleid en anderen kan adviseren en begeleiden.

EC	SKE/BKE van EC en TC	Andere deskundigheidsbevordering activiteiten
CMI 8 leden	EC: • 3 leden SKE • 3 leden BKE TC: n.v.t.	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter lid PVE en PVE thematische bijeenkomsten gevolgd; • Voorzitter lid van landelijk groep afstuderen CO opleidingen; • Lid met afgeronde docentenopleiding en master begeleidingskunde; • Enkele leden training EC van de Vereniging Hogescholen gevolgd.
EAS 11 leden	EC: • 5 leden SKE • 5 leden BKE TC: • 6 leden SKE • 19 leden BKE	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter lid PVE, en PVE thematische bijeenkomsten gevolgd en bezig met SKE; • Deelname voorzitter aan conferentie van HR inzake Programmatisch Toetsen; • Deelname voorzitter en vicevoorzitter aan cursus van SBO 'Taken en verantwoordelijkheden van de examencommissie in het Hoger Onderwijs'; • Collectief congres Medilex 'Examencommissies onder de loep' gevolgd; • Collectief workshops inzake taken examencommissies en wet- en regelgeving gevolgd; • Interne bijeenkomsten, zowel via PVE als zelf georganiseerd inzake flexibilisering en AI/ChatGPT; • Interne jaarlijkse scholingsdag; • Deelname van Team Toetscommissie aan diverse scholingsactiviteiten; • Deelname van lid aan webinar 'Examencommissie en de status van examiner' georganiseerd door PVE met Hobéon. • Deelname enkele leden aan HRAcademie basis training voor examencommissies.
HRBS 14 leden	EC: • 4 leden SKE • 9 leden BKE TC: Certificering onbekend	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter lid PVE, SKE, deelname aan Meet Ups SKE, workshop landelijk overleg Finance & Control, workshops georganiseerd door Congres Toetsen en Examineren; • Deelname enkele leden aan webinar 'Examencommissie en de status van examiner' georganiseerd door PVE met Hobéon; • Deelname lid aan webinar APA7; • Deelname enkele leden aan PVE themabijeenkomst CBE-procedure; • Deelname lid training Brightspace; • Deelname lid workshop 'bewerken van HINT-pagina' • Deelname enkele leden webinar 'Fraude en plagiaat'; • Deelname enkele leden aan conferentie van HR inzake Programmatisch Toetsen; • Deelname lid cursus 'Inleiding recht' en 'Juridisch Schrijven'; • Lid met afgeronde premaster Educational Psychology • Deelname lid aan opfriscursus Training Assessment.
IGO 11 leden	EC: • 3 leden SKE • 6 leden BKE TC: • 4 leden SKE • 1 lid bezig met SKE	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter lid van PVE en BKE; • Deelname van alle leden aan HRAcademie basistraining examencommissie (inclusief deelname voor verslagjaar); • Algemene omschrijving dat leden de ruimte krijgen om deel te nemen aan workshops, cursussen en trainingen. Schematische weergave, niet geheel duidelijk.
ISO 7 leden	EC: • 2 leden SKE • 1 lid BKE TC: • 4 leden SKE, 3 leden bezig met SKE • 4 leden BKE, 2 leden bezig met BKE	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter lid PVE, en PVE thematische bijeenkomsten gevolgd en bezig met SKE; • 4 leden bezig met SKE-traject; • Deelname enkele leden aan PVE themabijeenkomst CBE-procedure; • Deelname enkele leden aan Congres Toetsen en Examineren; • Deelname enkele leden aan webinar 'Examencommissie en de status van examiner' georganiseerd door PVE met Hobéon; • Deelname enkele leden aan webinar inzake grip op studiesucces; • Deelname enkele leden cursus 'Wat zeggen de cijfers'; • Informerende sessie door deskundige over AI/ChatGPT;
IVG 12 leden	EC: • 7 leden SKE • 3 leden BKE TC:	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter lid PVE, en PVE thematische bijeenkomsten gevolgd en SKE; • Lid met master Leren en Innoveren; • Deelname lid aan Congres Toetsen en Examineren; • Deelname enkele leden workshop borging; • Informerende sessie door deskundige over AI/ChatGPT.

	<ul style="list-style-type: none"> • 10 leden SKE, 2 leden bezig met SKE • 13 leden BKE 	
IvL 10 leden	<p>EC:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 6 leden SKE • 3 leden BKE <p>TC: Certificering onduidelijk</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter lid PVE, en PVE thematische bijeenkomsten gevolgd en SKE; • 3 leden bezig met SKE traject; • Professionalisering rondom toetsing vooral binnen de opleiding; • Deelname enkele leden aan Meet Ups SKE; • Voorlichtingssessie over vernieuwingen binnen het instituut op terrein van toetsen en afstuderen; • Deelname enkele leden aan LOEx voor lerarenopleidingen.
RAC 6 leden	<p>EC:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 5 SKE • 1 BKE <p>TC:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 6 leden SKE, 2 leden bezig met SKE • 9 leden BKE, 3 leden bezig met BKE 	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter lid PVE, en PVE thematische bijeenkomsten gevolgd en SKE; • Eigen georganiseerde trainingsprogramma dat aansluit op de behoefte van de leden en ontwikkelingen binnen het instituut inzake borgen van assessments, borgen van programmatisch toetsen en borgen van toetsprogramma; • Deelname lid aan HRAcademie basistraining examencommissie; • Deelname voorzitter, vicevoorzitter en lid aan congres 'Examencommissies onder de loep'.
RBS 9 leden	<p>EC:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 4 leden bezig met SKE • 4 BKE <p>TC: onbemend</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter lid PVE en bezig met SKE-traject; • Vicevoorzitter bezig met SKE-traject; • Enkele leden training EC van de Vereniging Hogescholen gevolgd.
RMI 5 leden	<p>EC:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3 SKE • 1 BKE <p>TC:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3 leden SKE • 3 leden BKE 	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter lid PVE, en PVE thematische bijeenkomsten gevolgd en SKE; • Deelname lid Toetscongres 2023 Programmatisch Toetsen
WdKA 11 leden	<p>EC:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 1 SKE, 1 lid bezig met SKE • 6 BKE <p>TC:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3 leden SKE, 1 lid bezig met SKE • 1 lid BKE • 4 leden certificering onbekend 	<ul style="list-style-type: none"> • Voorzitter lid PVE, en PVE thematische bijeenkomsten gevolgd en gestart met SKE-traject; • Deelname meeste leden aan training Osiris-Zaak; • Deelname enkele leden aan verschillende masterclasses en courses; • Deelname lid competentie assessment training (Education station WdKA); • Deelname lid training EC van de Vereniging Hogescholen; • Deelname van lid aan webinar 'Examencommissie en de status van examinator' georganiseerd door PVE met Hobéon. • Deelname enkele leden SKE-meetup; • Deelname en ook gegeven verschillende workshops inzake affective assessments en inclusiviteit.
CTO	-	-

Tabel 7 Deskundigheidsbevordering EC en TC

Conclusie

De wettelijk taak van de examencommissie om de kwaliteit van tentamens en examens te borgen (artikel 7.12b lid 1 sub a Whw) vraagt dat een examencommissie op zijn minst deskundig moet zijn wat betreft toetsing en mee zou moeten kunnen denken over het toetsbeleid. Het (centrale) toetsbeleid dient als basis voor de OER en biedt voor de examencommissie de grondslag en invulling van haar inhoudelijke

taak. Niet ieder lid van de examencommissie behoeft te beschikken over gelijke toetsdeskundigheid, maar in de commissie als geheel dient toetsdeskundigheid in voldoende mate aanwezig te zijn.¹³

Systeemactie 13 individuele examencommissies: stuur aan op voldoende professionalisering inzake toetsdeskundigheid van de examencommissie. Om de deskundigheid van de examencommissies gezamenlijk te bevorderen, monitort het PVE in hoeverre er in gelijke mate toetsdeskundigheid binnen de examencommissies aanwezig is (zie ook systeemactie 11).

---

¹³ Vereniging Hogescholen (2021). Handreiking examencommissies 2021, p. 13 e.v..

6. Analyse kwantitatieve gegevens

De belangrijkste kwantitatieve gegevens zijn verwerkt in de daarvoor bestemde hoofdstukken. Er is één Factsheet (Excel bestand) waarin de gegevens van alle examencommissies HR van de afgelopen studiejaar zijn ingevuld¹⁴. Deze factsheet wordt op de PVE Teamsomgeving beheerd en bijgehouden door de voorzitters. De jaarverslagen leggen voldoende helder uit wat de kwantitatieve gegevens betekenen voor het studiejaar 2022-2023. De concretisering ervan verschilt per examencommissie. De kwantitatieve gegevens die worden aangeleverd zijn:

1. Faciliteiten examencommissies (aantal fte per week voor leden, voorzitter en secretaris)
2. Faciliteiten toetsborgingscommissies (aantal opleidingen, aantal TC's, aantal leden, totaal aantal uren)
3. Aantal afgegeven getuigschriften per soort
4. Verleende (individuele) vrijstellingen
5. Bewezen fraudegevallen en andere onregelmatigheden
6. Toetsgerelateerde klachten (tentamenorganisatie)
7. Hoorzittingen van de examencommissie
8. CBE-zaken (College van Beroep voor de Examens)

De kwantitatieve gegevens van afgelopen drie jaren zijn opgenomen in bijlage 10.2. Hieronder worden enkel de kwantitatieve gegevens beschreven die opvallend zijn op het niveau van de gehele hogeschool.

Faciliteiten

Het faciliteringsoverzicht van de meeste examencommissies (CMI, EAS, HRBS, IvL, WdKA) over het studiejaar 2022-2023 toont een stijging ten opzichte van het vorige studiejaar. Enkele laten juist een daling zien in het aantal fte's (IVG, RBS, RMI). De examencommissies EAS, ISO, RAc, RBS, WdKA hebben in hoofdstuk 2 van de jaarverslagen vermeld dat facilitering een terugkerend bespreekpunt is op de agenda van de directie. In sommige gevallen werd de onderbezetting niet direct opgelost in het studiejaar omdat er eerst geen toestemming van de directie was om uit te breiden en/of de vacature niet direct werd ingevuld. Het PVE heeft een centraal faciliteringsrekenmodel, dat al jaren in gebruik is bij enkele examencommissies, geactualiseerd dat inzichtelijk maakt wat de benodigde uren zijn om de wettelijke taken adequaat uit te voeren. Het rekenmodel draagt bij aan het minimaliseren van het verschil in facilitering van de examencommissies binnen Hogeschool Rotterdam.

Het CvB heeft het faciliteringsmodel erkend en opgenomen in de benoemingsprocedure van de examencommissie. Het resultaat is dat sommige examencommissies de toezegging hebben gekregen om in het nieuwe studiejaar te mogen uitbreiden.

Het vorige verslagjaar is er in de factsheet examencommissies een extra tabblad opgenomen om het aantal toetsborgingscommissies en toegekende uren inzichtelijk te maken. Op basis van de ingevulde uren is het voornamelijk moeilijk een trend te ontdekken. In hoofdstuk 2 van de jaarverslagen wordt aangegeven in hoeverre de toetsborgingscommissies voldoende gefaciliteerd zijn om het mandaat van de examencommissie uit te voeren. Er zijn meerdere examencommissies die melding hebben gemaakt van onderbezetting. In hoofdstuk 3.1.3 Formatie en facilitering toetsborgingscommissies is uitgebreid stilgestaan bij de facilitering van de toetsborgingscommissies.

---

¹⁴ Zie voor de kwantitatieve gegevens de [Factsheet Examencommissies](#)

Getuigschriften

Voor wat betreft de getuigschriften is op te merken dat het totaal aantal propedeuses in dit verslagjaar zeer licht gestegen is ten opzichte van vorig jaar. De stijging zit o.a. bij de instituten CMI, EAS, HRBS, ISO, RBS, RMI en WdKA. De dalingen zijn o.a. toe te schrijven aan daling van de instroom. Het aantal bachelor getuigschriften is over het algemeen licht gestegen en aantal ad-getuigschriften licht gedaald. Een verklaring van de stijging bij RBS is dat enkele opleidingen worden uitgefaseerd en dit de laatste mogelijkheid was om het diploma van de betreffende opleidingen te halen. CMI geeft een mogelijke verklaring van de daling vanwege krapte op de arbeidsmarkt die zorgt dat studenten meer zijn gaan werken en het afstuderen uitstellen. EAS schrijft de stijging toe aan o.a. meer ingeschreven studenten en een actiever langstudeersbeleid. In vele gevallen zijn de stijgingen en dalingen zeer gering en kunnen als niet significant beschouwd worden. Het aantal masters getuigschriften is aanzienlijk gestegen. Bij RBS, IVG en RMI is een duidelijke toename te zien. Een verklaring voor de toename is niet gegeven.

Tevens hebben de meeste examencommissies (bijv. HRBS, ISO, IvL RAc) bij het proces diplomerende beschreven hoe de validiteit van het getuigschrift gecontroleerd en dus geborgd wordt. Inzake de juistheid van de informatie van het getuigschrift hechten de examencommissies er waarde aan om periodiek in gesprek te gaan met de opleiding om na te gaan hoe zij de correcte opleidingsgegevens op het getuigschrift en supplement verzorgt. Door het uitvoeren van steekproeven en periodieke controle van de formats met de officiële opleidingsgegevens, kan de examencommissie borgen dat de informatie kloppend is. Veelal is te lezen dat de samenwerking tussen het bedrijfsbureau en de examencommissie voor het controleren, tekenen door de voorzitter van de examencommissie en het uitgeven van het diploma in 2022-2023 goed is verlopen.

Vrijstellingen

De meeste examencommissies hebben, net als in het voorgaande studiejaar, een daling van het aantal verleende vrijstellingen gezien. Er is een opvallende daling te zien bij IGO (wegens wijziging van telling voorheen per cursus nu per student) en IvL (wegens pilot validering van leeruitkomsten). De stijging bij HRBS komt doordat er meer opleidingen zijn die onder de examencommissie HRBS vallen. De opleidingen van Commercieel Management vallen nu onder het instituut HRBS. De grootste oorzaak van de daling is nog steeds dat er, met name na curriculumwijziging, gebruik gemaakt wordt van grotere onderwijseenheden en andere manieren van toetsen, zoals programmatisch toetsen.

Binnen het PVE is er discussie over vrijstellingen op basis van VWO of mbo-vooropleiding. Hbo-opleidingen zijn verdeeld in verwante, beperkt verwante en niet verwante opleidingen. Voor niet verwante hbo-opleidingen is landelijk vastgesteld dat er geen overlap is met een mbo-4-opleiding. Toch kunnen er regionale afspraken tussen ROC en hogescholen zijn om voor bepaalde onderdelen vrijstelling te verkrijgen. Hogeschool Rotterdam heeft geen dergelijke afspraken en derhalve is een individuele intake nodig. De examencommissie verleent vrijstelling primair o.b.v. bewijs van gelijkwaardig niveau (dus hbo of hoger); derhalve wil het PVE-richtlijnen opstellen voor (bij uitzondering) vrijstellen van tentamens voor specifieke kennis, vaardigheden en houding/gedrag op basis van behaalde resultaten op het mbo. Behoefte is aan een onderwijskundige onderbouwing om dergelijke (mbo) vrijstellingen (onderwijskundig) te kunnen rechtvaardigen. Op dit moment ontwikkelt het PVE in samenwerking met OeO en JZ heldere richtlijnen voor het verantwoord verlenen van vrijstellingen o.b.v. een succesvol afgeronde MBO-cursus.

Fraude

In het verslagjaar 2022-2023 varieerde het aantal bewezen fraudegevallen en andere onregelmatigheden, met zowel stijgingen (HRBS, IGO, ISO, IvL, RAc, WdKA) als dalingen (CMI, EAS, IVG, RBS, RMI). De stijging bij HRBS is deels te verklaren door het feit dat de examencommissie COM een onderdeel is geworden van de examencommissie HRBS.

De meest voorkomende vormen van fraude zijn het overnemen van werk van medestudenten en derden (internetbronnen) en het verlaten van het digitale toetsstelsel om bijvoorbeeld niet-toegestane hulpmiddelen zoals internetbronnen, lesmaterialen en digitale spiekbrieven te gebruiken. Bij de examencommissie IGO zijn de sterk toegenomen aantallen van fraude en onregelmatigheden veroorzaakt door het gebruik van het nieuwe toetsstelsel ANS. Meldingen van vermeende fraude zijn gedaan wanneer studenten tijdens het maken van de toets uit het toetsstelsel gaan om bijvoorbeeld niet-toegestane hulpmiddelen te gebruiken. Het gebruik van de Schoolyear-extensie dit studiejaar voorkomt 'per ongeluk' verlaten van het toetsstelsel en het negeren van meldingen.

Ook zijn er examencommissies die melden dat fraude niet altijd onomstotelijk kan worden bewezen. In dergelijke gevallen waar het kennen en kunnen van studenten niet kan worden gegarandeerd, zijn de betreffende werken alsnog ongeldig verklaard vanwege onregelmatigheden. Om beter inzicht te verschaffen in de besluiten na meldingen van vermeende fraude, is naast de opties 'geen fraude' en 'fraude bewezen' ook de optie 'onregelmatigheid bewezen' toegevoegd. Het is aan te raden om in de factsheet dit onderscheid verder te expliciteren.

Het toenemende aantal fraudegevallen wordt deels toegeschreven aan het gebruik van kunstmatige intelligentie (AI) door studenten. De hogeschool heeft besloten geen AI-detectietools te gebruiken vanwege hun onbetrouwbaarheid, veiligheidsrisico's en het ontbreken van Nederlandse opties. Desondanks hebben enkele examencommissies de behoefte om een adequate AI-detectie functie binnen Turnitin te hebben zodat er zicht is op waar mogelijk AI is toegepast. Ze realiseren zich dat zo'n tool geen betrouwbaar antwoord geeft op de vraag of AI gebruikt is en nader onderzoek vraagt. Er zijn docenten die gebruik maken van detectieprogramma's, derhalve is het aanschaf van een detectieprogramma met een verwerkersovereenkomst de overweging waard vanwege de risico's van schendingen van auteursrecht en privacy. Juist vanwege deze risico's dienen examencommissies adequaat te reageren wanneer detectieprogramma's worden ingezet. Tevens is het de verantwoordelijkheid van het onderwijsmanagement om dit onderwerp binnen de docententeams onder de aandacht te brengen.

Het identificeren van AI-gebruik is momenteel praktisch onmogelijk voor zowel docenten als examencommissies. Om de kwaliteit van toetsing te bewaken moeten de oplossingen aan de voorkant gezocht worden. Dit houdt in dat docenten gestimuleerd moeten worden om toetsopdrachten aan te passen die aansluiten bij de toetsdoelen en fraudepreventief zijn. Het is van belang om te onderzoeken of traditionele toetsvormen nog passend zijn in het licht van AI-ontwikkelingen en waar toevoegingen van verbale componenten (zoals assessments/CGI's) nodig zijn. Het onderwijsmanagement wordt verzocht om binnen het docententeam te onderzoeken hoe de komst van AI van invloed is op bestaande toetsopdrachten, huidige toetsingsmethoden, de behoeften van het werkveld, de benodigde kennis en vaardigheden (BoKS) en de verantwoorde omgang met het gebruik van AI door zowel studenten als docenten. Om de betrouwbaarheid van toetsing te vergroten is het van belang om verschillende toetsvormen in te zetten.

Toetsgerelateerde klachten (tentamenorganisatie)

Bij de toetsgerelateerde klachten is bij de meeste examencommissies een daling in het aantal ontvangen klachten te constateren en bij enkele (IGO, RAc, RBS, WdKA (verdubbeling)) een stijging. De stijging van de toetsgerelateerde klachten wordt wederom merendeels toeschreven aan de toename van digitale toetsing en de technische problemen die daarbij komen kijken (niet kunnen inloggen, uitvallen van internet, niet functionerende computers etc. (EAS, HRBS, IVG, RAc)). Ook weten de studenten de examencommissie beter te vinden indien ze klachten hebben over de toetsomstandigheden. In totaal worden 39,5 % van de klachten ongegrond verklaard omdat de situatie genuanceerder is dan de student schetst.

Het aantal toetsgerelateerde klachten bij RBS is niet helemaal zuiver, aangezien veel studenten een verzoek voor een extra kans indienen op basis van artikel 7.12 Student Handbook. Het is aan te raden studenten en docenten te informeren dat een verzoek voor een extra kans via een andere zaak loopt. Dit voorkomt dat deze gegevens een vertekend beeld geven van het aantal klachten over tentamenorganisatie. De examencommissie WdKA heeft in de factsheet opgenomen het totaal aantal toetsgerelateerde verzoeken, daar vallen ook toetsgerelateerde klachten onder. In de toegevoegde tabel in het jaarverslag lijkt het aantal ontvangen klachten stukken lager te zijn. Het advies aan WdKA is om dit in het jaarverslag en de factsheet omtrent toetsgerelateerde klachten verder te verduidelijken. De daling van het aantal ontvangen toetsgerelateerde klachten wordt voornamelijk toegeschreven aan duidelijke en tijdige afspraken en regels voor een correcte en voorspelbare afname van toetsen en het efficiënter anticiperen op onregelmatigheden door de tentamenorganisatie.

CBE-zaken

Te lezen is dat er bijna evenveel stijgingen (HRBS, IGO, IVG, RAc, RBS) als dalingen (EAS, IvL, RMI, WdKA) zijn van het aantal CBE-zaken. Het aantal CBE-zaken is bij CMI en ISO gelijk gebleven. De stijging van het aantal CBE-zaken bij HRBS is deels te verklaren doordat de COM opleidingen aan de examencommissie zijn toegevoegd. Stijgingen zijn voornamelijk toe te schrijven aan de wijziging van de procedure wanneer een student bezwaar maakt tegen het resultaat van een tentamen (een besluit van de examiner), toenemende (groeps)fraudegevallen en juridisering van de samenleving. Een student gaat in beroep tegen het besluit van de examiner, formeel procespartij in het beroep. De examencommissie wordt echter regelmatig in de rol van “verweerder” gezet en ontvangt het beroep als eerste. Het is wel eens voorgekomen dat de benodigde informatie niet geheel beschikbaar is waardoor de examencommissie de zaak niet efficiënt kan oppakken. Derhalve is het aan te bevelen wanneer een student in beroep gaat, de volgende informatie beschikbaar te stellen aan de verweerder: zaaknummer (indien van toepassing), opleiding, cursusnaam en -code, naam examiner en motivatie. Het CBE kan het bestaande klachtenformulier uitbreiden alvorens de student zijn klachtenbrief en eventuele andere documenten kan uploaden. Wellicht is er in de toekomst een mogelijkheid om het proces van het CBE te digitaliseren door gebruik te maken van Osiris Zaak.

Met betrekking tot de daling hebben niet alle examencommissies een verklaring gegeven. Mogelijke verklaringen zijn vermindering van het aantal fraudebesluiten, heldere uiteenzetting van besluiten, een betere toelichting aan studenten van de bevoegdheden van het CBE en de examencommissie.

De trend toont aan dat de meeste CBE-zaken, indien geëxpliciteerd in het jaarverslag, betrekking hebben op beroepen tegen het besluit van een examiner. Veel van deze zaken worden geschikt of ingetrokken na gesprekken met de examencommissie en/of examiner. Het is aan te raden dat iedere examencommissie in haar jaarverslag vastlegt hoeveel zaken betrekking hebben op het besluit van de examencommissie en hoeveel zaken op het besluit van de examiner. Het aantal beroepszaken dat wordt doorgezet door de student is relatief laag en veelal worden de klachten ongegrond verklaard.

Conclusie

De kwantitatieve gegevens laten over het algemeen een stabiel beeld met fluctuaties zien over zaken die direct gerelateerd zijn aan studenten (vrijstellingen, fraude en onregelmatigheden, klachten omtrent tentamenorganisatie en CBE-zaken). De examencommissies hebben over het algemeen een verklaring voor deze fluctuaties en trekken er waar mogelijk lering uit. De meeste examencommissies hebben in hun jaarverslagen aandacht gevraagd voor de borging van de kwaliteit van toetsing met AI. In veel fraudegevallen is het moeilijk om onomstotelijk te bewijzen dat AI is gebruikt. De examencommissies vragen aandacht van de opleidingen om te onderzoeken wat de impact van AI is op o.a. de kwaliteit van toetsing en toetsvormen en hierop gepaste acties te ondernemen. De examencommissies en het onderwijsmanagement worden verzocht te acteren op het gebruik van detectieprogramma's zonder een verwerkersovereenkomst vanwege de risico's van schendingen van auteursrecht en privacy.

Systeemactie 14 individuele examencommissies: monitoren in hoeverre er aandacht is voor AI binnen het instituut en de opleidingen, de impact van AI op de kwaliteit van toetsing, toetsvormen en vaardigheden van studenten i.c.m. behoefte werkveld. Daarbij is het nodig dat de opleidingen gepaste aandacht geven aan de impact en inzet van AI op het onderwijs en toetsing.

7. Aandachtspunten CvB van individuele examencommissies

Nieuw in het format is dat examencommissies expliciet specifieke zaken vermelden die de examencommissie onder de aandacht van het College van Bestuur wil brengen, bijv. bepaalde zorgen met betrekking tot nieuwe onderwijsactiviteiten, samenwerking met directie/management etc.. Het CvB heeft met het PVE afspraken gemaakt die recht doen aan de systeemverantwoordelijkheid van het CvB. Hierin is meegenomen de verantwoordelijkheidsverdeling tussen CvB, PVE-DB, PVE en individuele examencommissies. Het expliciteren van gerechtvaardigde verwachtingen tussen partijen als CvB, PVE-DB, PVE, individuele examencommissies, toetsborgingscommissies, instituutdirecteuren, onderwijsmanagers e.d. is belangrijk. Daarbij is het nodig dat voor het CvB ook helder is wat nodig is om de geadresseerde aandachtspunten te kunnen behandelen. In dit hoofdstuk worden per examencommissie de aandachtspunten genoemd. De aandachtspunten die ten tijde van het schrijven zijn opgepakt of elders in het onderzoeksrapport zijn beschreven, zijn weggelaten. Voor de uitgebreide beschrijving wordt verwezen naar de jaarverslagen.

CMI:

- Genoemde aandachtspunten inzake ChatGPT zijn opgepakt. Derhalve wordt verwezen naar het jaarverslag CMI.

EAS:

- *“De examencommissie hoopt dat in de toekomst de governance verhoudingen, instituutsbreed onder de aandacht worden gebracht. De examencommissie kijkt ernaar uit om in de toekomst samen te blijven werken voor kwalitatief onderwijs, waarbij de taken, verantwoordelijkheden, verplichtingen en verwachtingen van alle entiteiten helder en gerespecteerd worden. [...]. Om nog verder te professionaliseren van een ieder, is het nuttig als de door de Compliance Officer opgestelde presentatie over positie, taken en bevoegdheden van de verschillende, binnen de hogeschool opererende entiteiten [...] ook bij de instellingsbesturen onder de aandacht wordt gebracht.”*
- Genoemde aandachtspunt inzake professionalisering wordt opgepakt Zie hiervoor ook systeemactie CvB 11.

HRBS:

- *“De examencommissie verzoekt het College van Bestuur een uitspraak te doen met betrekking tot de omvang van de examencommissie in haar huidige en toekomstige staat. Komend studiejaar zal er een haalbaarheidsonderzoek plaatsvinden naar de mogelijkheid tot samenvoeging van deze twee examenkamers. [...]. Mocht het samenvoegen haalbaar zijn dan wordt de Examencommissie RBS verantwoordelijk voor het eindniveau van een derde van de gehele HR studentpopulatie. Daarbij rijst de vraag of de schaalvergroting een verbetering oplevert met betrekking tot adequate borging van het eindniveau en de optimalisering van de toetskwaliteit. We wijzen ook op het artikel:
<https://nos.nl/artikel/2481095-examencommissies-universiteiten-zuchten-onder-stijgend-aantal-studenten>
Aantal risico's worden geconstateerd met betrekking tot de toename van het aantal studenten in relatie tot communicatie en veiligheid. Daarnaast moet er ook aandacht zijn voor een vernieuwde organisatiestructuur die vraagt om facilitering op het gebied van toetsorganisatie.”*

IGO:

- *“De examencommissie IGO wil hierin nogmaals het belang in jaarverslagen van opleidingen onderschrijven. Voor de examencommissie (alsmede andere commissies en AMC) wordt het zo veel beter en makkelijker navolgbaar wat er met adviezen van deze gremia gebeurt.”.*

ISO:

- *“Er is in de opleiding Social Work sprake geweest van een wijziging in de samenstelling van het opleidingsmanagement, zodat er nu nog twee in plaats van vier onderwijsmanagers voor de gehele opleiding zijn. Dit kan mogelijk, samen met de krimpopgave voor het docentenbestand, van invloed zijn op de kwaliteit van het onderwijs en de uitvoering van het nieuwe curriculum.”.*
- Genoemde aandachtspunt inzake AI wordt opgepakt. Derhalve wordt verwezen naar het jaarverslag ISO.

IVG:

- *“In het komende studiejaar rekenen we graag weer op vertrouwen en voldoende facilitering vanuit het CvB.”*
- *“De examencommissie wil graag van gedachten wisselen over het openbaar maken van de jaarverslagen van de examencommissies. Dit kan nu voor andere hogescholen ongewenste strategische informatie opleveren. Daarnaast is de publicatie in de huidige vorm niet aantrekkelijk en vanwege de detaillering voor externen moeilijk te volgen en te duiden. Er zou nagedacht kunnen worden om een samenvattende verantwoording van alle examencommissies van de HR in een infographic makkelijker leesbaar en toegankelijk te maken.”*

IvL:

- Genoemde aandachtspunt inzake governance PVE is opgepakt. Derhalve wordt verwezen naar het jaarverslag IvL
- *“Professionalisering mogelijk maken voor examencommissieleden met een kleine aanstelling.”.*
- *“Een budget voor dit soort zaken¹⁵, zodat commissies zich (landelijk) kunnen scholen. Hierbij hoort een verantwoording van de examencommissie in het jaarverslag.”*

RAc:

- Genoemde aandachtspunt inzake AI wordt opgepakt. Derhalve wordt verwezen naar het jaarverslag RAc.
- *“[...] opleidingen die nieuwe (geactualiseerde) leerresultaten hebben. Deze leerresultaten moeten op dit moment handmatig gekoppeld worden aan de juiste examenprogramma's. De foutgevoeligheid maakt het niet wenselijk om de aanpassingen handmatig uit te voeren. Er is een verzoek ingediend bij de leverancier, maar de wens moet breder gedragen worden en ook interessant zijn voor andere onderwijsinstellingen. In de vergadering van september 2022 heeft het PVE haar steun uitgesproken voor dit onderwerp. Er zijn de afgelopen jaren domeinprofielen geactualiseerd en nieuwe landelijke Ad-profielen ontstaan. Dit is een kwestie die speelt of gaat spelen bij andere onderwijsinstellingen. Dit is een oproep aan het CvB om deze kwestie te bespreken met andere onderwijsinstellingen en de wens om automatische koppelingen van de juiste leerresultaten aan de juiste examenprogramma's mogelijk te maken.”*
- *“Facilitering en financiering van toetsborgingscommissieleden. De uitvoering van de borgingswerkzaamheden is afhankelijk van de inzet en facilitering vanuit de opleidingen. De examencommissie heeft de afgelopen twee jaar gemerkt dat de bemensing vanuit de opleidingen*

---

¹⁵ Uitgegaan wordt dat hiermee professionalisering wordt bedoeld.

niet vanzelfsprekend is. Dit kan ertoe leiden dat de uitvoering van de borgingstaak in het geding komt.”

RBS:

- Genoemde aandachtspunt inzake AI wordt opgepakt. Derhalve wordt verwezen naar het jaarverslag RBS.

RMI:

- *“Geen specifieke zaken die onder de aandacht gebracht moeten worden.”*

WdKA:

- *“Er zijn buiten de in dit jaarverslag beschreven stand van zaken, op dit moment geen specifieke zaken die de Examencommissie WdKA bij het College van Bestuur onder de aandacht wil brengen. Mochten er naar aanleiding van dit verslag vragen en/of opmerkingen zijn, dan wil de Examencommissie daar uiteraard graag over in gesprek met het CvB.”*

Conclusie

De punten die worden genoemd vragen om aandacht en sommige punten behelzen ook concrete acties of verzochte acties. De aandachtspunten kunnen voor het CvB als onderwerp van gesprek dienen om met de individuele examencommissies, of het PVE of de betreffende directeuren te bespreken. Hoe dan ook is het belangrijk dat terugkoppeling gegeven wordt, dit kan direct aan de betreffende examencommissie, het PVE-DB ingeval meer algemene zaken of via de betreffende directeur aan de individuele examencommissie.

Systeemactie 15 CvB: het CvB wordt verzocht om met het PVE-DB nader te bespreken hoe terugkoppeling van de specifieke genoemde punten gegeven zal worden aan de individuele examencommissie.

8. Conclusie en acties

In dit hoofdstuk worden de conclusies en de bijbehorende acties weergegeven op basis van de bevindingen van het onderzoek uitgevoerd door het dagelijks bestuur van het PVE (PVE-DB). De betreffende acties zijn met name gericht aan de (voorzitters van de) examencommissies. Er zijn ook enkele acties gericht aan het College van Bestuur (CvB). Voor de implementatie van deze acties zal een projectmatige aanpak gecontinueerd worden door deze aan het bestaande beleids- en jaarwerkplan en de actielijst van het PVE toe te voegen.

8.1 Totstandkoming jaarverslag en onderzoeksrapport

Het onderzoeksteam heeft o.b.v. de jaarverslagen een goed beeld kunnen krijgen van de belangrijke trends en ontwikkelingen en heeft passende acties geformuleerd voor de verdere ontwikkeling van de individuele examencommissies en het PVE. De analyse van de jaarverslagen maakt de centrale aandachtspunten duidelijk. In de totstandkoming van de jaarverslagen merkt het onderzoeksteam enkele aandachtspunten op, namelijk de relevantie van het tijdig aanleveren van (een deel van) een concept jaarverslag om feedback te kunnen ontvangen. Meerdere examencommissies hebben dit niet kunnen bewerkstelligen en dat doet af aan het doel van het geven van feedback van een externe lezer, namelijk om een kwaliteitsslag aan te brengen. De kwaliteit van de verslaglegging is van belang om een volledig beeld te krijgen. Voldoende inzicht in rechtvaardiging en onderbouwing van de belangrijkste onderwerpen en aanbevelingen maken het navolgbaar hoe de kwaliteit geborgd is. Derhalve is het van belang dat de jaarverslagen tijdig en accuraat worden opgesteld. De vervroegde deadline van 1 november werd door de meeste examencommissies helaas niet gehaald. Dit blijft een punt van aandacht. Ondanks de herziening van het format is gebleken dat er (nog steeds) meer ondersteuning nodig is bij het schrijven van het jaarverslag, o.a. vanwege het publicatiebeleid van de Hogeschool Rotterdam. Ook de afhankelijkheid van de tijdige informatievoorziening van de toetsborgingscommissies, de toenemende werkdruk van examencommissies en de facilitering (tijd en ondersteuning) voor het schrijven blijven veelgenoemde redenen voor het niet tijdig kunnen aanleveren van het jaarverslag.

Een zichtbare verbetering is de inzichtelijkheid in de status van de genoemde systeemacties (voorheen aanbevelingen) in het voorlaatste onderzoeksrapport. Wel kan opvolging van de systeemacties door de individuele examencommissies duidelijker in het jaarverslag opgenomen worden.

8.2 Borging kwaliteit tentamens

Mandaat toetsborgingscommissie: Het door het PVE vastgestelde mandaat wordt nog niet consequent door alle examencommissies geïmplementeerd. De frase 'tentamens en examens en daarna toetsing' in het mandaat is afgelopen jaren aangescherpt zodat duidelijk is wat er concreet aan de toetsborgingscommissie wordt gemandateerd. Het is de taak van de voorzitters om de vastgestelde versie van het mandaat te implementeren. Vanuit de audit naar minoren is het van belang dat de minoren door de examencommissies in een cyclus van vier jaar worden geborgd en de bevindingen hierover vast te leggen in het jaarverslag.

Stysteemactie 1 individuele examencommissies: de examencommissies maken gebruik van het door het PVE vastgestelde mandaatformat. In dit mandaatformat is specifiek opgenomen dat de toetsen van minoren en keuzecursussen een onderdeel vormen van de borgingscyclus. In hoofdstuk 3 van het jaarverslagformat wordt expliciet gevraagd naar de bevindingen met betrekking tot de borging van minoren en keuzecursussen (actie PVE) zodat de individuele examencommissies hierover verantwoording kunnen afleggen in het aankomend jaarverslag.

Zorgen versus borgen: De meeste examencommissies hebben, in overleg met het onderwijsmanagement en de directie, de scherpe scheiding tussen zorgen en borgen weten te bewerkstelligen, zie tabel 1 Inrichting toetsborgingscommissies. De meeste examencommissies hebben de borging van tentamens gemandateerd aan de toetsborgingscommissies. De examencommissies RBS en CMI hebben de borging van tentamens bij de examencommissie zelf belegd. CMI heeft de borging van tentamens zorgvuldig opgepakt. Het is zorgelijk dat de borging van tentamens niet adequaat is opgepakt door RBS vanwege onderbezetting. Een aantal toetsborgingscommissies van EAS en WdKA hebben zorgtaken verricht door toetsen vooraf te bekijken terwijl deze elders belegd hadden moeten worden bij bijvoorbeeld een toetsexpertteam indien aanwezig. De door IVG gekozen constructies hebben geleid tot een discrepantie met het mandaat. Dit komt doordat de analyse-uitkomsten van docenten zijn overgenomen door de toetsborgingscommissies, terwijl de leden zelf de toetsen niet hebben gereviewd.

Systeemactie 2 individuele examencommissies: de examencommissies EAS en WdKA gaan in overleg met het onderwijsmanagement en de directie om de strikte scheiding tussen zorgen en borgen te bewerkstelligen. Er dient door de examencommissies gemonitord worden dat er geen zorgtaken worden verricht in de uren die bestemd zijn voor borgtaken. De examencommissie IVG gaat de gehanteerde constructies onderzoeken en aanpassen met inachtneming van de rolzuiverheid zorgen en borgen. De examencommissie RBS blijft monitoren dat de borging van tentamens adequaat wordt opgepakt en ingeval er onverhoopt geen toetsborgingscommissie gevormd kan worden, dan kiest RBS voor borging door examencommissie zelf.

Formatie en facilitering TC: Het is cruciaal dat de toetsborgingscommissies belast met de borging van tentamens ononderbroken hun geplande borgingsactiviteiten kunnen uitvoeren. Het niet naar behoren functioneren van deze toetsborgingscommissies vanwege onderbezetting bemoeilijkt de examencommissie in het verkrijgen van een volledig beeld van de kwaliteit van de tentamens. Dit belemmert de examencommissie deels bij het objectief en deskundig vaststellen of een student voldoet aan de gestelde voorwaarden in de onderwijs- en examenregeling met betrekking tot benodigde kennis, inzicht, en vaardigheden voor het behalen van een graad.¹⁶

Systeemactie 3 CvB: het CvB draagt er zorg voor dat het onafhankelijk en deskundig functioneren van de examencommissie voldoende wordt gewaarborgd¹⁷ door de toetsborgingscommissies voldoende te faciliteren zodat de borgingstaak onverminderd uitgevoerd kan worden. Het verzoek aan het CvB om het centrale faciliteringsrekenmodel voor toetsborgingscommissies te erkennen, op te nemen in de benoemingsprocedure van de examencommissie en het gesprek met de directeur hierover aan te gaan en bij te sturen indien de toetsborgingscommissies onvoldoende worden gefaciliteerd.

P&C-cyclus EC – TC: De uitvoering van de P&C-cyclus is beschreven en integreert goed binnen het borgingssysteem van zowel de examencommissie als de toetsborgingscommissie. De explicitering van de P&C-cyclus tussen EC en TC verschilt per examencommissie. De ene examencommissie is concreet in haar onderwerpen en de andere examencommissie geeft slechts een beschrijving van het werkproces. Het is aan te bevelen om concreet aan te geven welke onderwerpen afgelopen verslagjaar de aandacht hadden van de examencommissie, wat de bijsturing is geweest en het resultaat ervan. Het zorgt ervoor dat de examencommissie inhoudelijk ingaat op wat er in het verslagjaar is voorgevallen. Het bevordert de navolgbaarheid/inzichtelijkheid van de uitgevoerde borgingswerkzaamheden door zowel de examencommissie als de toetsborgingscommissies.

De examencommissies zijn tevreden over de samenwerking en de geleverde borgingswerkzaamheden van de toetsborgingscommissies. Zelfs bij beperkte capaciteit hebben de toetsborgingscommissies hun borgtaken binnen de gefaciliteerde mogelijkheden zo effectief mogelijk uitgevoerd.

¹⁶ Whw, artikel 7.12 en 7.12b lid 1a.

¹⁷ Vereniging Hogescholen (2021), Handreiking examencommissies 2021, p.15.

Systeemactie 4 individuele examencommissies: geef conform het jaarverslag een gedetailleerde beschrijving van de behandelde onderwerpen, de genomen maatregelen en de impact daarvan (zie ook de toelichting in hoofdstuk 3 van het jaarverslagformat). Het bevordert de inzichtelijkheid/navolgbaarheid van de uitgevoerde werkzaamheden van de examencommissie.

P&C-cyclus EC – OM: Hoewel de kwaliteit van tentamens over het algemeen voldoende wordt geborgd, hebben examencommissies aandachtspunten benoemd voor verdere verbetering. Ze signaleren dat opleidingen meer aandacht moeten hebben voor hun kwaliteitssysteem en de opvolging van toetskaders en aanbevelingen van de examen- en toetsborgingscommissies. In sommige gevallen lijkt de verantwoordelijkheid voor de kwaliteitszorg meer op de toetsborgingscommissies te rusten dan op het onderwijsmanagement. Het is hun taak ervoor te zorgen dat de PDCA-cyclus binnen het kwaliteitssysteem adequaat wordt doorlopen om verbeteringen correct te implementeren. Het is noodzakelijk om een systematische aanpak voor continue verbetering binnen de opleidingen te waarborgen, dit om het kwaliteitssysteem van Hogeschool Rotterdam te versterken. Opleidingen dienen regelmatig te evalueren, acties te ondernemen op basis van feedback en ervoor te zorgen dat verbeteringen effectief worden doorgevoerd. Het onderwijsmanagement dient in hun systematische aanpak voor verbetering inzichtelijk te maken in hoeverre de aanbevelingen zijn gerealiseerd.

Systeemactie 5 individuele examencommissies: ter bevordering van een betekenisvol jaarverslag dienen de individuele examencommissies, conform het format jaarverslag, expliciet in te gaan op specifieke aandachtspunten met betrekking tot toetsing, inclusief concrete vervolgacties en behaalde resultaten. Om een duidelijk beeld te krijgen van de kwaliteit van tentamens, is het wenselijk dat er concreet wordt aangegeven of de borging van de kwaliteit van tentamens afdoende is.

Systeemactie 6 CvB: ten behoeve van een goed functionerend kwaliteitssysteem dient het onderwijsmanagement en de opleidingen een actieve PDCA-cyclus te realiseren. Het invoeren van een cyclische aanpak door het onderwijsmanagement (bijvoorbeeld een actieplan inclusief verantwoording over de realisatie middels een jaarverslag), zal naar verwachting leiden tot continue verbetering en effectieve opvolging van verbetermaatregelen inzake toetskwaliteit.

8.3 Borging kwaliteit gerealiseerde leerresultaten

Werkwijze examencommissies borging gerealiseerde leerresultaten: De procedurele controle die een examencommissies uitvoert bij de borging van de gerealiseerde leerresultaten is divers. Het inhoudelijke oordeel beperkt zich tot algemene uitspraken en helder is dat de examencommissies de controle activiteiten van het eindniveau (ook) zelf verrichten. Steeds meer is te lezen dat er gebruik wordt gemaakt van een vast format van (eind)rapportage wat met de opleiding wordt gedeeld om zowel inhoud te bespreken als terugkoppeling om zo de uitvoering van de aanbevelingen te monitoren. Niet altijd duidelijk is of ook teruggegrepen wordt op de vorige aanbevelingen en de status ervan, hoewel het er wel op lijkt dat de monitoring van vorige aanbevelingen gedaan wordt. Om de vergelijking goed te kunnen maken met als doel verificatie, actualisatie en afstemming van de borgingsinstrumenten zou het interessant zijn om al deze screenings instrumenten (via het PVE) naast elkaar te leggen. Duidelijk is wel dat er veel werk uitgevoerd wordt middels een gestructureerde planning. In het kader van de PDCA-cyclus, ontvangt de examencommissie de aanpassingen of verbeteringen van de opleiding. Meestal is dit algemeen beschreven in het jaarverslag en in sommige jaarverslagen is concreet gemaakt hoe deze aanpassingen of verbeteringen bijgehouden worden. Niet altijd duidelijk is of ook teruggegrepen wordt op de vorige aanbevelingen en de status ervan, hoewel het er wel op lijkt dat de monitoring van vorige aanbevelingen gedaan wordt.

Systeemactie 7 PVE: ten behoeve van een afgestemde borgingsmiddel dienen de examencommissies via het PVE hun borgingsinstrumenten periodiek te kalibreren met als doel afstemming en actualisatie van de borgingsinstrumenten. Er zou bijvoorbeeld een themadag hieraan gewijd kunnen worden. Leg ook vast hoe vorige aanbevelingen zijn opgepakt of wat concreet de gemaakte afspraken zijn met de opleiding door bijv. deze in het screeningsformulier en eindrapportage te beschrijven.

Verantwoording borging kwaliteit eindniveau: In het algemeen wordt helder omschreven dat de kwaliteit op orde is. De bevindingen van de examencommissies van het onderzoek naar de kwaliteit van de gerealiseerde leerresultaten zijn dat de examencommissies zich een goed beeld hebben kunnen vormen over het eindniveau van alle opleidingen en tot een positief oordeel komen over de kwaliteit ervan. Een expliciet oordeel/uitspraak wordt gegeven over het niveau van elke afzonderlijke opleiding, waardoor de verantwoording voldoende inhoudelijk en betekenisvol wordt gemaakt. Ondanks dat het format van het PVE gebruikt lijkt te zijn om de mate van detaillering van de onderbouwing helder te maken, zijn de verschillen dit verslagjaar opmerkelijk. Tevens wordt door slechts enkelingen, conform het format jaarverslag, bondig omschreven hoe de aanbevolen systeemacties uit voorgaande onderzoeksrapporten zijn opgepakt. Daarnaast is meermaals te lezen dat sommige verbeteracties worden herhaald door de examencommissies. Er mag dan ook aan de voorkant steviger geoordeeld worden over de opdracht en uitvoering van de gevraagde aanbevelingen. Dit zou de navolgbaarheid en effectieve opvolging van de gevraagde verbetermaatregelen inzake toetskwaliteit verhelfen zodat dit zowel voor het CvB als voor de examencommissies transparant is, waardoor er indien nodig adequaat kan worden bijgestuurd. Het is een ongewenste situatie dat bepaalde punten blijven terugkomen.

Systeemactie 8 individuele examencommissies: de examencommissies dienen het door het PVE vastgestelde format jaarverslag te gebruiken, specifiek paragraaf 4.1 van het format jaarverslag. In het format wordt expliciet opgenomen dat aangegeven dient te worden welke activiteiten de examencommissie ondernomen heeft inzake de systeemacties uit voorgaande onderzoeksrapporten jaarverslagen examencommissies.

Voor de navolgbaarheid van de gevraagde aanbevelingen van de examencommissies aan de opleidingen wordt, voor het borgen van het eindniveau, verwezen naar systeemactie 4 in hoofdstuk 3.

Aanwijzing examinatoren kwaliteitsborging: Ondanks dat er de laatste periode veel aandacht is gegeven aan het BKE-traject blijft structureel aandacht nodig. De afspraken tussen CvB en HRAcademie blijven onverminderd van kracht en duidelijke sturing vanuit het CvB is essentieel. Instituutdirecteuren zijn verantwoordelijk voor de BKE- voortgang in het instituut. Het PVE houdt het BKE-inhaaltraject in de gaten en blijft erop wijzen dat het vastgesteld beleid gehandhaafd dient te worden waarbij de aanwijzing van examinatoren door de examencommissies correct en zorgvuldig conform het beleid uitgevoerd wordt. Het PVE zal de voorzitters blijven aansturen om de aanwijzing van examinatoren verder met hun directeuren te bespreken en vooral wat de gevolgen zijn als de BKE niet behaald wordt, namelijk geen aanwijzing als examinator.

Systeemactie 9 PVE: monitor regelmatig het BKE-inhaaltraject en spoor de examencommissies aan dat het vastgesteld beleid gehandhaafd dient te worden. En maak hierbij ook duidelijk (conform beleid) wat de concrete gevolgen zijn ingeval de deadlines niet worden behaald, namelijk intrekking of geen aanwijzing van een examinator. Om de voorzitters adequaat te kunnen ondersteunen is hierbij overigens van belang dat, conform afspraak, het PVE inzicht krijgt in de periodieke controle en sturing die het CvB uitvoert op het inhaaltraject van BKE/SKE certificering.

Betrokkenheid van externen: Duidelijk is dat externe validering veelvuldig wordt ingezet. Te lezen is dat externe validering zowel ingezet wordt door de opleiding om vast te stellen of een student de leerresultaten daadwerkelijk gerealiseerd heeft (zowel voor als na het moment van examinering) alsook ter bevestiging en aanvulling van het oordeel van de examencommissie of het eindniveau volstaat. Hierbij zijn zowel de externe middelen die een opleiding inzet, alsook het extern lid en andere externe valideringsactiviteiten van de examencommissie van belang. Een blijvende behoefte is om niet alleen op beroepsinhoudelijk vlak externe input te krijgen, maar ook op onderwijskundig vlak de vergelijking te maken met verwante opleidingen. Interessant zou zijn om te meer te lezen wat de impact is van de externe op de kwaliteits(verbeterslag) van het niveau van de opleidingen. Weliswaar vermeldt het format jaarverslag examencommissie het niet nadrukkelijk, maar een weergave van de externe blik op het werk van de examencommissies komt ook de transparantie, onafhankelijkheid, professionaliteit en kwaliteit ten goede. Een externe en onafhankelijke blik draagt bij om de examencommissies nog scherper te laten kijken naar de borging en verbetering van de kwaliteit.

Stysteemactie 10 individuele examencommissies: specificeer concreet onder paragraaf 4.2 van het format jaarverslag hoe externe validering wordt vormgegeven bij (ten minste) de volgende 3 punten:

- 1. externe validering bij beoordeling van het afstuderen;*
- 2. externe validering bij het gerealiseerde eindniveau en het gehele programma. Wat is de impact van de externe op de kwaliteits(verbeterslag) van het algehele niveau van de opleidingen;*
- 3. externe validering van het werk van de examencommissies zelf. Hierbij wordt een evaluatie door het extern lid van de examencommissie gedaan op ten minste de onderwerpen zoals opgenomen in hoofdstuk 2, 3 en 4 van het jaarverslag, namelijk de facilitering en deskundigheid van de examencommissie en toetsborgingscommissie en de uitvoering van de borging van de kwaliteit van tentamens en het eindniveau door de examencommissie (en gemandateerde toetsborgingscommissie) en mogelijk andere aandachtspunten. De bijdrage van het extern lid dient opgenomen te worden bij de gevraagde hoofdstukken.*

8.4 Gevolgde deskundigheidsbevordering/ scholing

Aard en omvang van de activiteiten: De scholingsactiviteiten van de examencommissie zijn divers. Minder uitgebreid wordt beschreven hoe de toets(borgings)commissies geprofessionaliseerd worden. Bondig wordt omschreven hoe de activiteiten aansluiten op de ontwikkelingsfase en scholingsbehoefte van de examencommissie en toets(borgings)commissie, wat de relevantie ervan verduidelijkt. Om de kwaliteit van de tentamens en examens beter te borgen, is de vraag of er gepleit moet worden voor het vastleggen van scholing en overige (minimale) deskundigheidsbevorderingsactiviteiten voor (o.a.) examencommissieleden. Nagedacht kan worden of de vrijblijvendheid in de eigen gekozen activiteiten voldoende bijdragen aan de kwaliteit van het uitoefenen van de borgtaken voor alle examencommissieleden en zij hiermee voldoende up-to-date blijven. Het voorbeeld van EAS waarbij met een professionaliseringsplan wordt gewerkt inclusief toekomstige scholingswensen van de examencommissieleden én toetscommissies maakt inzichtelijk welke scholingsactiviteiten ingepland zijn en wat de relevantie ervan is. Sinds de wetswijziging heeft de examencommissie een autonome verantwoordelijkheid voor de kwaliteit van toetsing en willen leden van de examencommissies en toetsborgingscommissies graag hun kennis verdiepen.

Systeemactie 11 PVE: om de deskundigheid van de examencommissies gezamenlijk te bevorderen en te stimuleren dat op zijn minst relevante en actuele vraagstukken/onderwerpen behandeld worden, dienen de examencommissies (via het PVE) na te gaan in hoeverre er opgetrokken kan worden met HRAcademie om verdiepende trainingen aan te bieden aan examen- en toetsborgingscommissieleden.

Systeemactie 12 individuele examencommissies: nagegaan dient te worden welke onderwerpen gerelateerd aan toetsdeskundigheid of deskundigheid van de andere wettelijke taken aandacht vragen, bijv. middels een professionaliseringsplan van een examencommissie, wat onderdeel kan vormen van het EC-jaarplan.

Deskundigheid inzake beoordelen toetskwaliteit: De wettelijk taak van de examencommissie om de kwaliteit van tentamens en examens te borgen (artikel 7.12b lid 1 sub a Whw) vraagt dat een examencommissie op zijn minst deskundig moet zijn wat betreft toetsing en mee zou moeten kunnen denken over het toetsbeleid. Het (centrale) toetsbeleid dient als basis voor de OER en biedt voor de examencommissie de grondslag en invulling van haar inhoudelijke taak. Niet ieder lid van de examencommissie behoeft te beschikken over gelijke toetsdeskundigheid, maar in de commissie als geheel dient toetsdeskundigheid in voldoende mate aanwezig te zijn.¹⁸

Systeemactie 13 individuele examencommissies: stuur aan op voldoende professionalisering inzake toetsdeskundigheid van de examencommissie. Om de deskundigheid van de examencommissies gezamenlijk te bevorderen, monitort het PVE in hoeverre er in gelijke mate toetsdeskundigheid binnen de examencommissies aanwezig is (zie ook systeemactie 11).

8.5 Analyse kwantitatieve gegevens

Fraude: De kwantitatieve gegevens laten over het algemeen een stabiel beeld met fluctuaties zien over zaken die direct gerelateerd zijn aan studenten (vrijstellingen, fraude en onregelmatigheden, klachten omtrent tentamenorganisatie en CBE-zaken). De examencommissies hebben over het algemeen een verklaring voor deze fluctuaties en trekken er waar mogelijk lering uit. De meeste examencommissies hebben in hun jaarverslagen aandacht gevraagd voor de borging van de kwaliteit van toetsing met AI. In veel fraudegevallen is het moeilijk om onomstotelijk te bewijzen dat AI is gebruikt. De examencommissies vragen aandacht van de opleidingen om te onderzoeken wat de impact van AI is op o.a. de kwaliteit van toetsing en toetsvormen en hierop gepaste acties te ondernemen. De examencommissies en het onderwijsmanagement worden verzocht te acteren op het gebruik van detectieprogramma's zonder een verwerkersovereenkomst vanwege de risico's van schendingen van auteursrecht en privacy.

Systeemactie 14 individuele examencommissies: monitoren in hoeverre er aandacht is voor AI binnen het instituut en de opleidingen, de impact van AI op de kwaliteit van toetsing, toetsvormen en vaardigheden van studenten i.c.m. behoefte werkveld. Daarbij is het nodig dat de opleidingen gepaste aandacht geven aan de impact en inzet van AI op het onderwijs en toetsing.

---

¹⁸ Vereniging Hogescholen (2021). Handreiking examencommissies 2021, p. 13 e.v..

8.6 Aandachtspunten CvB

De punten die worden genoemd vragen om aandacht en sommige punten behelzen ook concrete acties of benodigde acties. De aandachtspunten kunnen voor het CvB als onderwerp van gesprek dienen om met de individuele examencommissies, of het PVE of de betreffende directeuren te bespreken. Hoe dan ook is het belangrijk dat terugkoppeling gegeven wordt, dit kan direct aan de betreffende examencommissie, het PVE-DB in geval van meer algemene zaken of via de betreffende directeur aan de individuele examencommissie.

Systeemactie 15 CvB: Het CvB wordt verzocht om met het PVE-DB nader te bespreken hoe terugkoppeling van de specifieke genoemde punten gegeven zal worden aan de individuele examencommissies.

9. BIJLAGEN:

9.1 Statusoverzicht systeemacties

Hieronder volgt een opsomming van de nog te starten, lopende en afgeronde acties zoals overgenomen uit de Onderzoeksrapporten onderzoek jaarverslagen examencommissies vanaf studiejaar 2017-2018. Bij iedere actie wordt aangegeven wat de stand van zaken is inclusief toelichting. De acties dienen in samenhang te worden gezien en zijn ter versterking van het kwaliteitssysteem van het PVE en de individuele examencommissies.

Onderzoeksrapport PVE	Thema	Wie	Acties	Streefdatum	Status	Toelichting
2017-2018	Organisatie	PVE-DB	Actualiseer en centreer alle hulpmiddelen op HINT die te maken hebben met toetskwaliteit. Op deze plaats worden ook de hulpmiddelen van examencommissies geplaatst. O&K betrekken om dit te realiseren.	2023-2024	Nog te starten	Onderzoeken welke vorm het meest passend is bij de behoeften van het PVE (HINT/ Sharepoint)
2019-2020	P&C-cyclus EC-TC	EC	Vertalen van mandaten EC-TC's naar een concrete activiteitenplanning t.b.v. P&C-cyclus - format mandaat EC - format concrete activiteitenplanning: toetskalender, bevindingen kwartaalrapportages, borgingsoverleggen met TC's, jaarplanning. (EC)	2023-09	afgerond	Format mandaat 23-24 vastgesteld 23 mei
2019-2020	P&C-cyclus EC-OM	EC	Verder versterken van de P&C-cyclus Examencommissie – Opleidingsmanagement. Bevindingen en aanbevelingen EC en TC's bespreken met het opleidingsmanagement in een overleg per kwartaal. Monitor de bevindingen van het opleidingsmanagement bij de implementatie van de aanbevelingen. - format jaarplanning - concrete activiteitenplanning (vormvrij) - registerlijst (vormvrij) Kwartaal overleggen EC-MT vastleggen voor een geheel studiejaar in jaarplanner -> zie format jaarplanning bijlage mandaat. (EC)	2023-2024	afgerond	In het format jaarverslag is opgenomen P&C-cyclus OM en TC, zie hoofdstuk 3 en 4. N.a.v. de analyse van de jaarverslagen kan geconcludeerd worden dat het werkproces aanwezig is. Navolgbaar en betekenisvol vastlegging is nog een aandachtspunt, zie nieuwe systeemactie 5 Onderzoeksrapport. Bespreken in PVE-vergadering januari en extra aandacht geven tijdens kalibratiesessie oktober 2024.

2019-2020	Borgen vs Zorgen TC	EC	Streef naar de invoering van 'zuivere' Toetsborgingscommissies' (enkel borgen dus!): Laat een toetsborgingscommissie die in opdracht van een examencommissie werkt, géén zorgende taken uitvoeren in opdracht van het opleidingsmanagement.	2023-09	afgerond	N.a.v. de analyse van de jaarverslagen kan vastgesteld worden dat de meeste examencommissies een zuivere toetsborgingscommissie hebben. TC(s) EAS en WdKA hebben zorgtaken verricht, IVG is gevraagd naar de hun ingezette constructie te kijken, actie gevraagd, zie nieuwe systeemactie 2 Onderzoeksrapport).
2019-2020	Vrijstelling	PVE	Onderzoek als PVE de noodzaak van deelvrijstellingen o.b.v. de onderwijsvernieuwingen en ga hierover in gesprek met het instellingsbestuur. (PVE) Via CcS-JZ + thematische bijeenkomst flexibilisering in het onderwijs 2022-2023 (valideren of vrijstellen).	2024-05	Nog te starten	Verzoeken portefeuillehouders om dit te onderzoeken. Voor vaststelling hoofdstuk 4 OER en R&R EC (PVE-agenda 23 mei 2024)
2019-2020	Deskundigheidsbevordering	PVE	Scholing aanbieden aan leden van de EC(s) en TC(s) wat betreft onderwijsvernieuwingen. - microcredentials - flexibilisering - programmatisch toetsen	2023	afgerond	20 april heeft er een thematische bijeenkomst plaatsgevonden: flexibilisering, leeruitkomsten bij flex opleidingen, microcredentials en EVC's. Helaas waren een aantal voorzitters verhinderd.
		PVE-DB	In gesprek gaan met de voorzitters om in kaart te brengen wat de behoefte is van de EC en TC-leden en of de deskundigheidsbevordering centraal geregeld moet worden (PVE) of decentraal (examencommissies). (PVE)	2023-2024	lopend	Borging Programmatisch toetsen en holistisch beoordelen staat op de agenda van 19 maart (themadag). Inventariseren hoe scholing verder uitgebreid kunnen worden naar alle leden van de EC's en evt TBC's in overleg met CvB en HR-Academie.
2019-2020	Borging eindniveau	PVE	Onderzoek wat de kwaliteit (was) is van de (alternatieve) online toetsen, analyseer de uitkomsten en kom tot inzichten die de kwaliteit van het online toetsen in de toekomst kunnen verhogen. (PVE) Volgende punten vragen aandacht: - huidige stand van zaken omtrent digitaal toetsysteem - ANS (digitaal toetsysteem) als vervanging Remindo en evt. Möbius - zorgpunt fraudegevoeligheid en beveiligingsopties van ANS.	2023-04	afgerond	Het digitaal toetsysteem ANS is besproken in de PVE-vergadering op 21 mei. In het onderzoeksrapport 21-22 is aandacht gegeven aan online toetsing, zie actiepunt 6 CvB.
2019-2020	Kwantitatieve gegevens en facilitering	PVE-DB	Probeer v.w.b. het aantal vrijstellingen, verzoeken, klachten en CBE-zaken duidelijke afspraken te maken en aan te geven wat er precies geteld en vervolgens (in het Factsheets) ingevuld dient te worden. Vul de Factsheets in via een gedeeld document op de OneDrive HR-PVE. Gedeeld factsheet gerealiseerd (chat Teams); nog geen nadere afspraken gemaakt over wat, hoe geteld dient te worden.	2023-05	afgerond	Uit de analyse van de kwantitatieve gegevens voor het onderzoeksrapport 21-22 blijkt niet uit dat er verwarring is over in te voeren cijfers. DB zal in het bestand een toelichting schrijven zodat er geen onduidelijkheid over kan ontstaan (ook voor nieuwe leden examencommissies)

2020-2021	P&C-cyclus EC-TC	PVE-DB EC	Zorg ervoor dat de inhoud van het jaarlijks herziene mandaat en de beschreven werkwijze overeenkomen met de beschrijving van de TC-activiteiten en reflectie in de paragrafen 3.1 en 3.2. en hoofdstuk 4 van het format Jaarverslag (PVE). In 2021-2022 jaarverslagen gerealiseerd en wordt nogmaals in jaarverslagen 2022-2023 betrokken (EC).	2023-204	afgerond	Het is opgenomen in het format jaarverslag 22-23. Bij de besluitvorming van het mandaat TC en format jaarverslag wordt deze actiepoint nogmaals benadrukt. Kwaliteit van de verslaglegging van de uitgevoerde activiteiten verdient aandacht van sommige individuele examencommissies, zie nieuwe systeemacties 4 Onderzoeksrapport.
2020-2021	P&C-cyclus EC-OM	EC	Bedenk met het OM een werkwijze voor het vastleggen van de bevindingen en de vervolgacties hierop, zodat de PDCA-cycli van beide partijen (die immers met elkaar verweven zijn) beter doorlopen worden.	2022-2023	afgerond	DB neemt dit mee tijdens de analyse van de jaarverslagen van hoofdstuk 3 en 4 P&C-cyclus OM. N.a.v. de analyse van de jaarverslagen is gebleken dat er gesprekken zijn over de toetskwaliteit, vervolgacties worden veelal vastgelegd, realisatie door OM niet altijd transparant en verloopt soms moeizaam, daarom nieuwe systeemacties 5 Onderzoeksrapport.
2020-2021	Verduidelijking taken TC	PVE-DB	Gebruik, voor zover dit nog niet het geval is, een sollicitatieprocedure voor het werven van TC-leden, waarbij gebruik gemaakt wordt van voornoemde profielschets. Verkennen of er EC's zijn die reeds een eigen procedure hanteren. (PVE - EC)	2023-2024	afgerond	Profielchets is reeds eerder vastgesteld, wervingsprocedure harmoniseren i.o.m. voorzitters. Uit de inventarisatie is gebleken dat de examencommissies gebruik maken van de profielschetsen, iedere EC heeft haar eigen wervingsprocedure.
2020-2021	Borging eindniveau	PVE-DB EC	Geef naast een expliciet oordeel van het niveau, ook een expliciet oordeel over "het geheel der dingen", waarbij samenhang van cursussen met de bijbehorende toetsen en plaats in het curriculum navolgbaar zijn. (EC)	2022-2023	afgerond	Reeds opgenomen in het format jaarverslag van 20-21. In het nieuwe format wordt hier opnieuw aandacht aanbesteed, zie format jaarverslag hoofdstuk 5. De kwaliteit van de vastlegging verschilt per EC, dit wordt meegenomen in de eerder genoemde systeemactie 8.
2020-2021	Borging eindniveau	EC	Organiseer een aparte sessie met OM om concrete valideringsactiviteiten te bespreken (bijv. uitwisseling van eindwerken). Inventariseer bij de voorzitters wat de stand van zaken is en welke afspraken er zijn gemaakt? (EC)	2022-2023	afgerond	In hoofdstuk 4 van de jaarverslagen is vastgelegd welke externe valideringsactiviteiten worden ondernomen door de opleidingen. EC(s) geven aan dat deze actie reeds zijn uitgevoerd, in enkele gevallen is het een terugkerend onderwerp van het gesprek bij de borging van eindniveau.

2020-2021	Verduidelijking taken EC	PVE	<p>Het PVE stelt een harmoniserende richtlijn inzake fraude en bijbehorende sancties en stemt deze af met andere mogelijke gedragen en bijbehorende punitieve sancties. De harmoniserende richtlijn heeft een adviserend karakter richting de individuele examencommissies. Niet alleen afstemming van sancties is raadzaam, ook van bevoegdheden als het gaat om een kwestie waarbij niet alleen het kennen en kunnen van een student moeilijk is te beoordelen maar ook het gedrag van de student in strijd is met gedragsregels. Tevens is een goede informatievoorziening ook van belang. (PVE)</p> <p>RAC is bezig met een sanctieladder. IvL heeft een sanctieladder. Deze kunnen als uitgangspunt genomen worden voor een HR-brede sanctieladder. Bestaande sanctieladders van andere hogescholen kunnen als voorbeeld gebruikt worden.</p>	2023-2024	lopend	HR-brede sanctieladder is in juli 2023 vastgesteld. Afspraak was om het te gebruiken en te evalueren in het studiejaar 23-24. Het staat op de agenda van januari 2024 ter bespreking, indien nodig wordt de sanctieladder herzien.
2021-2022	Governance	PVE-DB	Actie 1: Onderzoeken in welke hoedanigheid het format van het jaarverslag gecompriemd kan worden zonder in te boeten aan de kwaliteit van de inhoud (PVE-DB).	2022-2023	afgerond	Format jaarverslag is herzien, is vastgesteld in de PVE-vergadering van juni 2023.
2021-2022	Governance	PVE-DB	Actie 1: In kaart brengen op welke wijze de voorzitters ondersteund kunnen worden bij het schrijven van het jaarverslag (PVE-DB) i.o.m. het CvB. Indien de afgesproken deadline niet wordt behaald, stelt de voorzitter van de examencommissie het CvB en PVE-DB hiervan op de hoogte.	2022-2023	afgerond	Externe lezer is ingezet. Niet iedere EC heeft er gebruik van gemaakt. I.o.m. het CvB is er een tijdslijn opgesteld m.b.t. kalibratiesessie, externe lezer, deadline, escalatie CvB en publicatie jaarverslagen.
2021-2022	P&C-cyclus EC-TC	PVE-DB EC	Actie 2: Het format mandaat 2023-2024 wordt in de PVE-vergadering van mei 2023 vastgesteld (PVE-DB) en door alle examencommissies in gebruik genomen voor het aankomend studiejaar 2023-2024. Hierbij wordt expliciet opgenomen of de borging van eindniveau is gemandateerd aan de toetscommissie(voorzitters EC).	2022-2023	afgerond	Vastgesteld in mei 2023. Terugkerend onderwerp. Vast onderdeel in het onderzoeksrapport analyse jaarverslagen (hoofdstuk 3).
2021-2022	P&C-cyclus EC-TC	EC	vervolg actie 2: In het mandaat wordt het bijbehorende format P&C-cyclus toegevoegd. Het mandaat wordt vertaald naar een concrete activiteitenplanning voor de toetscommissie. In het jaarverslag wordt in de P&C-cyclus concreet zichtbaar gemaakt op welke wijze de examen- en toetscommissies samenwerken (voorzitters EC). Graag beknopt aangeven wat de huidige stand van zaken is.	2023-2024	afgerond	Kwaliteit van de verslaglegging van de uitgevoerde activiteiten verdient aandacht van sommige individuele examencommissies, zie nieuwe systeemacties 4, 5 en 8 Onderzoeksrapport.

2021-2022	Governance	PVE	Actie 3: Opstellen van een centraal rekenmodel (PVE) waarbij de faciliteringsbehoefte van de toetscommissie concreet in kaart gebracht kan worden door de individuele examencommissie (voorzitters EC). Het College van Bestuur wordt verzocht het centraal rekenmodel vast te stellen. Uitwerken van mogelijke scenario's wanneer de beschikbaar gestelde uren niet opgevuld kunnen worden vanuit de eigen opleiding of groep opleidingen (PVE).	2023-2024	lopend	Het centraal faciliteringsrekenmodel wordt vastgesteld in de PVE-vergadering van 16 januari 2024.
2021-2022	Governance	EC	vervolg actie 3: Versterken van de binding tussen de examencommissie en de toetscommissie via linking-pin constructie of andere wijze die passend is binnen de organisatiestructuur van de examencommissie en toetscommissie (voorzitters EC).	2023-2024	afgerond	Lid EC ook lid van TC, regelmatig overleg (voorzitter) EC met (voorzitter) TC(s).
2021-2022	P&C-cyclus EC-OM	EC	Actie 4: Bespreken binnen het PVE hoe de P&C-cyclus met het onderwijsmanagement verduidelijkt en geharmoniseerd kan worden (bijvoorbeeld d.m.v. standaard formats voor verslaglegging) (PVE-DB).	2022-2023	afgerond	DB neemt dit mee tijdens de analyse van de jaarverslagen van hoofdstuk 3 en 4 P&C-cyclus OM. N.a.v. de analyse van de jaarverslagen is gebleken dat er gesprekken zijn over de toetskwaliteit, vervolgacties worden veelal vastgelegd, realisatie door OM niet altijd transparant en verloopt soms moeizaam, daarom nieuwe systeemactie 8 Onderzoeksrapport.
2021-2022	P&C-cyclus EC-OM	PVE-DB	Actie 4: De examencommissie verduidelijkt in het aangescherpte format jaarverslag hoe de P&C-cyclus concreet verloopt tussen examencommissie en onderwijsmanagement (voorzitters EC).	2022-2023	afgerond	Onderdeel van het format jaarverslag, hoofdstuk 3 en 4: P&C-cyclus EC-OM.
2021-2022	Governance	PVE-DB	Actie 5: Stel als College van Bestuur een vastgesteld centraal rekenmodel vast om een adequate facilitering zowel voor de examencommissie als de toetscommissie (zie actie 3), waaronder het aantal uren toe te kennen (CvB). Deze hogeschoolbrede berekeningswijze en/of format, waarop de facilitering van examencommissies gebaseerd wordt zal dan worden opgenomen in het (herziene) reglement examencommissies (PVE-DB).	2022-2023	EC: afgerond TC: lopend	Rekenmodel EC is besproken met het CvB, onderwerp in de bilaterale overleggen CvB en instituutdirectie, opgenomen in de benoemingsprocedure EC. Rekenmodel TC volgt nog (zie actie 3)
2021-2022	Borging toetsen	CvB	Actie 6: Het College van Bestuur wordt gevraagd om online toetsing te evalueren en centraal beleid te bespreken omtrent online toetsing, specifiek de noodzaak ervan en de geschiktheid ervan o.b.v. de aard van de betreffende cursus (CvB).	2023-2024	lopend	Voor na corona maar niet helder is meer besproken in hoeverre online toetsing (op afstand met name) nog ingezet mag worden wanneer er geen noodzaak is. Momenteel is OeO bezig met het schrijven van een beleid voor toetsing op afstand. Het beleid is aan het PVE voorgelegd, terugkoppeling is gegeven. Het wordt nog verder gefinetuned voordat het voorgelegd wordt aan het CvB.

2021-2022	Governance	PVE-DB	<p>Actie 7: Bespreken met het CvB de systeemverantwoordelijkheid van de te ondernemen acties op punten van duidelijke afspraken en verwachtingen van overgenomen systeemacties (tijdslijnen, inhoud, wijzigingen, vervallen aanbevelingen etc.) (PVE-DB).</p> <p>Daarnaast is het wenselijk meer methodisch aan de slag te gaan met alle systeemacties (PVE-DB), bijvoorbeeld de opgeschoonde lijst te delen met de voorzitters waarbij ze aangeven of deze acties reeds zijn doorgevoerd in de examencommissies en op welke wijze (voorzitters).</p>	2022-2023	afgerond	<p>CvB heeft zich hierover uitgesproken dat de verplichte acties uit het onderzoeksrapport jaarverslagen uitgevoerd dienen te worden. Verwachtingen en verhoudingen DB-PVE-CvB-EC: behandeld op 21 september 2023. Output: Mandaat PVE (herziening) + Reglement PVE (kaderdocument).</p> <p>De stand van zaken m.b.t. de uit te voeren systeemacties door de individuele EC's komen terug in het jaarverslag (zie nieuw format). In de kalibratiesessie jaarverslag met de voorzitters moet hier aandacht aan besteed worden. Dit meenemen in de analyse van de jaarverslagen of het ook daadwerkelijk is gebeurd.</p> <p>Daarnaast is er een overzicht toegevoegd bij de PVE-actielijst om te monitoren in hoeverre de systeemacties zijn uitgevoerd door PVE en individuele examencommissies. Er kan dan tijdig op geanticipeerd worden indien nodig door PVE. Onderzoeksrapport wordt vastgesteld in januari 2024. In april 2024 kan een update gevraagd worden aan de individuele examencommissies. Het CvB wordt op de hoogte gesteld van de stand van zaken.</p>
-----------	------------	--------	---	-----------	----------	--

9.2 Kwantitatieve gegevens¹⁹

Faciliteiten (in fte voor leden en voorzitter)

Faciliteiten voor de examencommissie Instituutstotalen: uren per week (voorzitter, leden, secretaris)	2022/2023				2021/2022				2020/2021			
	in weektaakomvang				in weektaakomvang				in weektaakomvang			
	vz	leden	secr	totaal	vz	leden	secr	totaal	vz	leden	secr	totaal
CMI	0,4	0,8	0,8	1,8	0,4	0,6	0,8	1,8	0,4	0,6	0,8	1,8
COM	-	-	-	-	0,8	0,8	0,8	2,4	0,8	1,2	0,8	2,8
CTO	-	-	-	-	0,1	0,03	0,04	0,2	-	-	-	-
EAS	1	1,8	0,8	3,6	0,8	2,1	0,8	3,7	0,8	0,8	0,8	2,4
HRBS (FinMan + COM)	1	5,1	3,6	9,7	1	2,075	1	4,1	1	1,4	0,9	3,3
IGO	0,6	1,4	0,8	2,8	0,6	1,4	0,8	2,8	0,4	1,4	0,8	2,6
ISO	0,3	1	n.i.	1,3	0,3	1	n.i.	1,3	0,3	1	n.i.	1,3
IVG	0,4	1,55	1,2	3,15	0,4	1,45	1,4	3,3	0,4	1,45	1,4	3,25
IvL	0,6	1,3	0,6	2,5	0,6	0,14	0,6	1,34	0,6	1,09	0,7	2,39
RAc	0,8	2	0,6	3,4	0,8	2	0,6	3,4	0,7	1,6	0,6	2,9
RBS	0,4	1	0,9	2,3	0,5	1,4	0,9	2,8	0,5	0,2	0,9	2,9
RMI	0,2	0,3	0,1	0,6	0,2	0,4	0,2	0,8	0,2	0,3	0,2	0,7
WdKA	0,6	1	1	2,6	0,6	0,8	0,6	2,0	0,6	0,6	0,6	1,8
in uren												
Totaal in weektaakomvang	6,3	17,05	10,4	33,75	7,1	14,2	8,5	29,84	6,7	11,64	8,5	26,84

Faciliteiten voor de toetsborgingscommissie

Faciliteiten voor de toetscommissie (borgen)	2022/2023				2021/2022			
	# opleiding	# TC	# leden	totaal uren	# opleiding	# TC	# leden	totaal uren
CMI	-	-	-	-	5	5	8	1280
COM	-	-	-	-	2	1	3	-
CTO (voor het toelatingstraject)	-	-	-	-	1	1	3	48
EAS	8	3gr (8)	29	1138	8	3gr (8)	26	1092
HRBS (FinMan + COM)	9	1	16	5520	9 (na OP2 10)	1	12	2840
IGO	8	1	15	7144	8	8		-
ISO	3	3	11	1440	3	3	11	?
IVG	12	10	11	2914	12	9***)	24**)	2496
IvL		1	4	660	14	5	10	4148
RAc	19	3	15	2035	17	3	15	1580
RBS	-	-	-	-	IB/Master	2	6 IB / 3 Master	780
RMI	6	1	5	280	5	1	5	425
WdKA	22	2	8	500	8 (daarbinnen 19 varianten)	2	8 (3 en 5)	580
in uren								
Totaal in jaarmvang				21631				15269

¹⁹ Wegens het ontbreken van het jaarverslag CTO, zijn de kwantitatieve gegevens hiervan (nog) niet allemaal meegerekend.

Aantal afgegeven getuigschriften per soort

Getuigschriften	2022-2023	2021/2022	2020/2021
Propedeuse			
CMI	408	395	427
COM	-	571	722
CTO (21+)	-	131	-
EAS	567	525	761
HRBS (FinMan en COM)	1541	846	997
IGO	772	807	733
ISO	371	355	336
IVG	736	850	934
IvL	712	703	817
RAc	-	-	-
RBS	396	364	582
RMI	157	93	-
WdKA	446	393	575
Totaal	6106	6033	6884

Getuigschriften	2022-2023	2021/2022	2020/2021
Bachelor			
CMI	345	387	490
COM	-	774	567
CTO (NT2)	-	33	-
EAS	489	416	499
HRBS (FinMan en COM)	1410	735	751
IGO	515	523	624
ISO	425	326	371
IVG	618	631	642
IvL	631	626	634
RAc	-	-	-
RBS	432	378	511
RMI	149	113	170
WdKA	437	401	363
Totaal	5451	5343	5622

Getuigschriften	2022-2023	2021/2022	2020/2021
Ad			
CMI	-	-	-
COM	-	-	-
EAS	-	-	-
HRBS (FinMan + COM)	-	-	-
IGO	-	-	-
ISO	-	-	-
IVG	1	3	6
IvL	10	5	2
RAc	701	741	717
RBS	-	-	-
RMI	-	-	-
WdKA	-	-	-
Totaal	712	749	725

Getuigschriften	2022-2023	2021/2022	2020/2021
Masters			
CMI	-	-	-
CTO	-	-	-
COM	-	-	-
EAS	-	-	-
HRBS (FinMan + COM)	-	-	-
IGO	33	39	-
ISO	54	45	70
IVG	150	111	141
IvL	24	12	23
RAc	-	-	-
RBS	162	129	132
RMI	26	X	X
WdKA	67	54	50
Totaal	516	390	416

Verleende individuele vrijstellingen

Verleende vrijstellingen	2022/2023	2021/2022	2020/2021
Aantallen			
CMI	33	31	40
COM	-	8	15
CTO	-	76	-
EAS	10	9	17
HRBS (FinMan + COM)	31	14	49
IGO	85	493	599
ISO	6	3	12
IVG	109	116	85
IvL	97	164	567
RAc	44	49	20
RBS	7	7	4
RMI	9	8	5
WdKA	6	9	4
Totaal	437	987	1417

Fraude en andere onregelmatigheden

Fraude en andere onregelmatigheden	2022/2023	2021/2022	2020/2021
Aantallen studenten (waarvan bewezen)			
CMI	32	33	17
COM	-	78	126
CTO	-	0	-
EAS	30	53	61
HRBS (FinMan + COM)	200	192	112
IGO	426	238	162
ISO	137	60	83
IVG	23	24	9
IvL	72	52	56
RAc	73	57	35
RBS	99	112	175
RMI	19	24	31
WdKA	6	4	16
Totaal	1117	927	883

Toetsgerelateerde klachten (waarvan gegrond)

Toetsgerelateerde klachten Aantallen (waarvan gegrond)	2022/2023	2021/2022	2020/2021
CMI	18 (3)	77 (25)	30 (1)
COM	-	20	11
CTO	-	0	-
EAS	14 (9)	29(6)	21(5)
HRBS (FinMan + COM)	55(20)	97 (22)	90 (22)
IGO	98 (43)	93 (31)	56 (8)
ISO	4 (0)	9 (3)	8 (0)
IVG	23 (7)	37	19
IvL	30 (13) (3 ged)	36 (24)	46
RAc	107 (55) (8 ged)	86 (40)	120 (53)
RBS	190 (74)	100 (64)	21 (6)
RMI	12 (1)	14 (3)	37(6)
WdKA	602 (461)	378 (331)	373 (331)
Totaal	1153 (697)	598 (218)	459 (432)

Hoorzittingen

Hoorzittingen examencommissies Aantallen	2022/2023	2021/2022	2020/2021
CMI	71	58	59
COM	-	87	136
CTO	-	0	-
EAS	49	89	71
HRBS (FinMan + COM)	210	95	161
IGO	355	224	305
ISO	137	62	98
IvG	90	75	53
RAc	128	124	88
IvL	108	107	72
RBS	163	122	189
RMI	15	13	22
WdKA	26	22	8
Totaal	1352	1078	1262

CBE-zaken (waarvan gegrond)

CBE-zaken Aantallen (waarvan gegrond)	2022/2023	2021/2022	2020/2021
CMI	8 (0)	8 (0)	-
COM	-	31(0)	21(2)
CTO	-	0	-
EAS	4 (1)	8(1)	9(0)
HRBS (FinMan + COM)	57 (0)	22 (3)	17 (5)
IGO	65 (15)	37 (8)	20(7)
ISO	22 (0)	22 (1)	39 (2)
IVG	25 (0)	22	26
IvL	12 (1)	20 (0)	17
RAc	19 (0)	12 (0)	19 (0)
RBS	32 (0)	14 (0)	34 (31)
RMI	1 (0)	10 (0)	7 (0)
WdKA	4 (0)	5 (0)	4 (0)
Totaal	249 (17)	206 (13)	209 (47)